

32

197014

00197014

00197014

Digitized with financial assistance from
Shri Brihad Bhartiya Samaj
on 11 March, 2020

THIRD READING BOOK.

थर्ड रीडिंग बुक
भाग ३.

याचे भाषांतर

रामचंद्र व्यंकटेश वारडनंदगडकर

यांनी केलें असे.

SECTION III.

PRINTED AT

GUNPUT CRISHNANI'S PRESS,

BOMBAY.

This book belongs to *Damodar*
Kalera 1730m
82 P.
33152017

THIRD READING BOOK.

थर्ड रीडिंग बुक
भाग ३.

याचे मापातर

रामचंद्र व्यंकटेश बरडनरसडकर

याची कले असे.

SECTION III.

PRINTED AT

GUNPUT ORIBHNAJI'S PRESS.

BOMBAY.

1857

TIL
Mar
A18-4
Box / TH
1970/1

अनुक्रमणिका.

विषय.	पृष्ठ.
आत्म्याविषयी पाठ	१
” ” घडेंचालू	६
” ” घडेंचालू	१०
” ” पाठसमाप्त.	१४
सुखी ज्ञानारपण करावे हीने (अभंग.)	२०
कळ्या	२१
कोंबोचे कांदे	२५
ह्यातारा मनुष्य आणि त्यांचे गढव	२८
मे महिना. (श्लोक व अभंग.)	३०
पाऊ आणि घूर	३१
दगे, पाऊस, आणि सौ बर्फ	३४
चिमणा	३६
तुडबुडी म्यादी (अभंग.)	३९
क्रिस्तां लोकानी एकमेकावर प्रीति करावी	४२
मुळाचे पहिले कुशल (अभंग.)	४३
पेठले ईश्वरांत नरतात (अभंग.)	४५
वेळ जलदी जाईना कसा करावा	४६

अनुक्रमणिका.

विषय.	पृष्ठ
जोभर्ती मरणी	४९
” ” ” समाप्त	५२
शाब्दाय दिवस, संभाषण	५४
बगला आणि गुळगुळ्या	५६
” ” ” समाप्त	६१
हिरा (पदेन्मूनतेषा.)	६५
हवा (अमंग.)	६९
एका आरवी वोट्याची चतुराई आणि विश्वासुपणा	७०
मरणार राजहंसाचे पाणे	७२
सर्व वस्तूंमध्ये ईश्वर	७५
स्मित आमचा किता	७६
ज्ञान कशापामून श्रेष्ठ होतें	७८

—————

भाग ३

Samrat, Balrajna

आत्म्याविषयी पाठ.

विद्यया	पुलावाचें झाड	तळघर, मुयार
शिकविणे	काचीचाव्याला	जनावरें
जायेचे	जिबंत	समजणे
भोंदा, खडा.	गुंडाळले, जखम	आभ्यासकरणे
जराघ, उत्तर	निष्ठा, वाचा	ज्ञान

राबर्ट स्ट्रानहोप्स जणून एक पांचवर्षांचा मुलगा होता, व त्याची विषवा आई आणि ईलाइझा नामें तीन वर्षांची वर्हाण यां सहित तो एका रमणीय ग्रहरांत एका पांढरें घरांत रहात असे. भिसत्रेस स्ट्रानहोप्स ही मायाळ आई होती, ती आपले दोघांही मुळांस शिकीवण्याविषयी फार रस्तुक असे, आणि राबर्ट व ईलाइझाही तिच्या जेवळ शिकण्यास नेहमी आनंदानें तत्पर असत, कारण की त्या रमयतां लेंकरांची आपले आईवर फार प्रीति होती.

एकेदिवसी, राबर्ट घरांत भोड्या झाडाच्या छायेचे

खाली आपलें आई बरोबर बसला असतां, त्याच्या आईस त्याच्या बरोबर काहीं भाषण करून त्यास चांगल्या गोष्टी शिकवाव्या असे वाटते, म्हणून तिणे बोड्याबास आरंभ केला.

मिसत्रेस स्टुड्यानहोप्- पहा, राचटी. ती पांढरा वाटेला दगड पहा. ती उचलून मजजवळ आण.

राचटी- हा घे आई; याला काय म्हणतात ?

मिसत्रेस स्टुड्यानहोप्- त्याला गोंडा म्हणतात, आणि ती तुजजवळ त्याविषयी बोलावयास इच्छित्से. जर तूं त्यास एकावी गोंड विचारलीस, तर ती तुला उत्तर देईल की काय ?

रा- नाही आई; दगड बोलू शकत नाही.

मी- स्टुड्या- बरे तूं त्याला शिकविण्यास प्रयत्न केलास, तर ती काहीं शिकेल की काय ?

रा- नाही, नाही, आई तूं जाणतेस की त्याच्याने शिकवणार नाही.

मी- स्टुड्या- इलाइझा करितां जो तूं सुंदर गुलाब तोडला आहेस त्याकडे पाहा. ती खड्याहून फार भिन्न आहे; त्याला देठ आणि हिरवी पाने आहेत; आणि ते कोमळ सुंदर फुल आहे. जेव्हां ते गुलाबाचे झाडावर होते तेव्हां ते सजीवपणे वाढले; आतां इलाइझा जर आपले कांधीचे साड्यांत पाणी घालून त्यांत ते टवील, तर ते एक किंवा दोन दिवस ताजे राहिल. गुलाब गोंड्यापेक्षा फार चमत्कारिक आहे, जो जिवंत राहतो, परंतु गोंडा तसा नाही. गुलाबाजवळ बोल आणि ती उत्तर देतीसे पहा.

रा- आई, गुलाबा बरौबर बोलून उपयोग नहीं, का कीं तो रेंकुं किवा बोलू शकत नहीं.

मी. स्ट्या- गुलाबास रकादी मोष्ट शिकविता ये- हल कीं काय ?

रा- नहीं, आई, मोष्टधारिका विदोष नहीं.

मी. स्ट्या- आतां येऊत माझे घड्याळकडेस पाहो. मी ते उघडिन्ये आणि त्याचे आंत काय आहे ते तुला दाखविन्ये.

रा- आहा! यांत किती चमत्कारिक लहान चाक्रे आहेत! तीं कशी वाटोळीं आणि गरगर फिरत राहतात. मी इतितो कीं मजजवळहि एक चालते घड्याळ असावे. आई, तुला आठवण आहे कीं त्या दिवसी जेव्हां तूं आय- ले घड्याळ उघडिलेस आणि ते दुलादुलाला दाखविलेस तेव्हां तिला वाटले कीं ते जिवंत आहे ?

मी. स्ट्या- होय, माझे मुला; परंतु तुझी बहीण फार लहान आहे; ती कांहीं अधिक चांगले समजत नाही. परंतु तूं जाणतोस कीं ते घड्याळ जिवंत नाही.

रा- पण ते जिवंत आहेतसे दिसते; ते आपले आपण हालते.

मी. स्ट्या- नाही, रावटी घड्याळ आपले आपण गुलाबापेक्षा किंवा मोष्टापेक्षा अधिक हालू शकत नाही. त्याला चावी दिली पाहिजे, पण आंत कमान आहे ती सर्व चाक्रे चालू करिते.

रा- आई, मला वाटते कीं घड्याळ गुलाबापेक्षा किंवा मोष्टापेक्षा अतिशय चमत्कारिक आहे.

मी. स्ट्या- बरे तर, घड्याळ तुझे जवळ एकाही गोष्ट सांगते किंवा तू त्याला एकाही गोष्ट शिकवू शकशीस तर पाहः.

रा- आई, तें बोलू शकत नाही; आणि मी त्याला खड्यापेक्षा किंवा गुळाबापेक्षा कांहीं अधिक शिकवू शकणार नाही.

मी. स्ट्या- घड्याळ एकाही गोष्ट बोलू किंवा शिकू शकत नाही याचे कारण काय ?

रा- आहा! आई, तें व खडा आणि गुळान, कां शिकू शकत नाहीत याचा मी नुकताच विचार केला आहे. त्यांना बोळायाम तोंडे आणि ऐकायाम कान नाहीत हेच त्याचे कारण नव्हे काय ?

मी. स्ट्या- माझ्या मुला, तेहि एक कारण आहे खरे, परंतु तें सर्वांशी नाही. कां तर कुतऱ्यासहि फारकरून तुझे घारखेच तोंड, ओठ, दांत आणि जिह्वा आहे, परंतु तो बोळायाम किंवा वाळायाम शिकू शकत नाही.

रा- परंतु आपला ट्रे कुतरा गोंगाव करूं शकतो; तो कधी कधी फार मोठ्याने भुंकतो.

मी. स्ट्या- ट्रे कांहीं (सार्थ) शब्द बोलू शकेल काय ?

रा- नाही, आई; एकहि नाही. मी आश्चर्यकरितो की बहुधा मजसारखे त्याला तोंड, ओठ, दांत व जिह्वा एवढीही असून तो कां बोलू शकत नाही.

मी. स्ट्या- तू कधी ट्रे कुतऱ्यास वाळायला शिकविण्यास प्रयत्न केला होतास ?

रा- नहीं, आई, कुतरे वाचायाला शिकू शकत ना-
 हांत. परंतु मी ट्रे कुतऱ्यास घरा समारचे अगण्यांतून व-
 दकांस हाकलून लावण्यास शिकविले आहे. आणि जेव्हा
 मी माझा खेडू रस्त्यांत उडवितो तेव्हा त्याचे मागे घाघून
 जाऊन तो परत मजजवळ आणण्यासहि शिकविले आहे.
 परंतु त्याच्याने वाचायाला कां शिकवत नाही याविषयी
 मला आश्चर्य वाटते. तो पुष्कळ गोष्टी समजतेसा दिसते.

मी. स्ट्र्या- राबटा, तो काही गोष्टी जाणतो
 खरा, परंतु त्या गरीब ट्रे कुतऱ्यापेक्षा तू आणि दुखादुखा
 किती पुष्कळ गोष्टी जाणतां? तुझी पुष्कळ गोष्टी शिकू
 शकता, आणि जोंपयेंत तुझी जिवंत रहाल तोंपयेंत शिकत
 राडाल. परंतु ट्रे कुतरा तमें कळू शकत नाही; तो जेव्हे
 पुढे जाणोळ तेव्हेच आतां जाणत आहे.

रा- आई, जेव्हा ट्रे कुतऱ्याने साहित्यकोशतून मास चो-
 रले आणि तू त्याला तसें केले दपणून चाचकाने मारले ते-
 व्हां ते वाईत कसे होते असे तो जाणत होता की काय ?

मी. स्ट्र्या- नाही, तो जाणत नव्हता. तो खरे व
 खोटे याविषयी एकहि गोष्ट जाणत नाही.

रा- बाजरे, कुतरे किंवा घेडि अथवा गई इत्यादि
 पशु एकाडे खरे किंवा खोटे गोष्टी विषयी जाणतात की
 काय आई ?

मी. स्ट्र्या- नाही, माझे मिथकरा ते जाणत नाही-
 त. पुरुष, वायका, मुलगे आणि मुळी ही खरे व खोटे या-
 विषयी जाणतात; परंतु श्वापदे, पक्षी व मासे आदिकरून
 जिवजंतु जाणत नाहीत. राबटा तूं पाहा की त्या सर्व ज-

नाचरांपासून, तसाच घड्याळ व गुलान आणि मोटा धांपासून, तूं किती भिन्न आहेस. जेव्हां मी तुजशी बोलतय तेव्हां तूं माझे सभजून शकतोस; तूं सजजबळ असं बोलू शकतोस की मी तुझ्या बोलण्याचा भाव बरोबर समजतय; तूं वाचणे लिहिणे वगैरे पुष्कळ निर निराळी कामे करण्यास शिकू शकतोस; तूं अधिकाधिक पुस्तकांचा अभ्यास आणि ज्ञान संपादन करित राहशील; तूं खरें व खटें चांचा भेद जाणतोस; जेव्हां तूं खरें करितोस तेव्हा तुला सुख वाटते आणि जेव्हां तूं खटें करितोस तेव्हा तुला दुःख वाटते. याप्रमाणे तूं हे सर्व समजतोस ?

रा- मठाहि वाटते, की मी समजतो आहे.

मी- स्टुच्या- तर मग स्मरण धर की खडा, गुलाब, घड्याळ आणि तुझा टें कुतरा धांपासून तूं किती भिन्न आहेस. दुसरे वेळी तूं धांपासून इतका भिन्न कावावहन आहेस तें शोधून काढण्यास आपण प्रयत्न करू.

आत्म्यात्रिषयी धडे (चालू)

न्याहारी	कठीणपणा	प्रश्न
काल	पाणी	काहीस
अधिकजड	घनस्पतीचे	सुंदर
वजन	जनावर	फुले

दुसरे दिवशी न्याहारी जाहाल्या नंतर, मिसत्रेस स्टुच्यानहोणू आणि तिची दोन मुले असी वागात किता-

बयास गेली. त्याचा लहान ट्रे कुतराहि त्याचे बाजूने खळत आणि त्याबरोबर घाबन गेला. इलाइझातें काहीं फुडें गाळाकडून आणखी रावटानें जीं फुडें तिला दिली त्यांतुन्हां ती एका काचीच्या आल्यांत घालावी म्हणून आपले आईस जाऊन विचारले. मिसख्रॅस स्ट्रान होष् लुगळी बरे, तेन्हां इलाइझा घाबलेल नितक्या जलदोनें घाबून बाहेर गेली. त्याप्रमाणें तिच्यामागून ट्रे कुतराहि घाबन गेला. मिसख्रॅस स्ट्रानहोष् आणि रावट यांचे फिरणे आल्यावर, तीं एका बाकावर जाऊन बसली, आणि परस्परांशीं संभाषण करितो झालीं.

रा- आई, तूं मला जें काहीं सांगिले हेंतेंस त्याविषयी मी आजसकार्ती विचार करित होंतों; आणि इलाइझा ताई खड्यापासून किती मिन आहे याविषयी म्या विचार केला. ती त्यासारखी अगदी नाही.

मि स्ट्राना- परंतु रावटा, कोणत्याहि गुणांत इलाइझा थोडकी तरी खड्यासारखी नाही कीं काय ?

रा- कसे आई, मी तुझे समजलों नाही ?

मि-स्ट्राना- कोण अधिक जड आहे, इलाइझा कीं खडा ?

रा- जाहा, इलाइझा खचित. मी खडा सहज उचलूं शकेन; परंतु इलाइझा इतकी जड आहे कीं मी तिला थोडी उचलूं शकेन.

मि. स्ट्राना- तर मग इलाइझाच्या आंगचा काहीं गुण खड्यांत आहे असें तुला दिसून येत नाहीं कीं काय ? त्या दोघांसाहि वजन आहे.

रा- आहा, जातों की समजनों, इलाइझा व खडा पुष्कळ गोष्टींनी कांहींनी सारखी आहेत. त्या गोष्टीस वजन आहे आपली त्यानी आकृति, रंग व कडीणपणाहि नाहीत की काय ?

मि स्ट्या- फार चांगले, राबटी. परंतु आता ज्या गोष्टीनी गुलाब व तुशी लाहान वहिण एकसारखी आहेत त्या जर तू मला सांगू शकशील तर खून कर.

रा- माझी खात्री आहे की मी कांही गोष्टी सांगू शकेन. मला विचार करू दे. कां, इलाइझा व गुलाब कांही गोष्टीत एकसारखी आहेत, कारण की कांही गोष्टीनी ती दोन्ही खड्यासारखी आहेत. इलाइझा व गुलाब आणि खडा यांना वजन, काटेव्य, आकृति, आणि रंग आहे.

मि स्ट्या- माझ्या मुला, ते खरे आहे; परंतु वहुधा इलाइझा सारखे कांण आहे, गुलाब किंवा खडा ?

रा- गुलाब, आई.

मि स्ट्या- कशाबद्दल ?

रा- कारण की त्याची आकृति वहुतकरून इलाइझा सारखीच आहे; आणि त्याला इलाइझा सारखे वहुतपेक निरनिराळे सुंदर रंग आहेत.

मि स्ट्या- फार चांगले ! परंतु ज्या एका गोष्टीत इलाइझा वहुतकरून गुलाबासारखीच आहे, ती कोणती याचा तू विचार करू शकशील ?

रा- माझ्या लक्षांत येत नाही आई, परंतु इतके मात्र समजते की गुलाब वाळत असतो.

मि. स्ट्या- तूं बरोबर वोढलास. इलाइझा आणि गुला-
ब भाडभयतास आयुष्य आहे.

रा. आई, इलाइझाचा जिव गुलाबाचे जिवा सारिखा
आहे की काय ?

मि. स्ट्या- नाही, ती फार भिन्न आहेत. जर तूं
गुलाबाचे एक पान तोडलेस तर गुलाबास तिनकी वेदना
होणार नाही. परंतु इलाइझास होईल. गुलाब येथून उठून
दुसऱ्या ठिकाणी जाऊ शकणार नाही परंतु इलाइझा
साहू शकते व हकडे तिकडे घावू शकते.

रा- आई, जेव्हां तूं त्या ट्टे कुठ्यास दुखिवनेस तेव्हां
त्याला लागते आणि ती एकी कडून उठून दुसरे जाई जा-
ऊ शकते. त्याचा जिव इलाइझाचे जिवा सारिखा नाही
की काय ?

मि- स्ट्या- होय, साहोगुला, आणि या प्रमाणेच स-
र्व प्राणीमात्राचे आयुष्य आहे जी श्वास श्वास वाकिता-
त आणि हिकडे तिकडे हलून चळून करितात. त्यांचा
जिव पुरुष स्त्रिया व लेकरे, यांचे जिवां सारिखा आहे,
आणि आत्मी त्यास जनावरी जिव ह्मणतो, आत्मी गुलाब
व फुल व वृक्षपत्ती इत्यादिकांचे जिवास वानस्पत्य जिवित्व
असे ह्मणतो.

रा- आई, पत्त वाढते की ज्या गोष्टीत इलाइझा
व घडजाळ एक सारिखा आहेत अशा ती पुष्कळ गोष्टी
साहू शकते.

मि- स्ट्या- बरे तर सांग.

रा- तीं वजनान्त, कठीणपणांत, आकृती व रंग यांत एक सारिखी आहेत.

मि. स्ट्या- घड्याळास इलाइझा सारिखे दुसरे काही नाही की काय ? योजना विचार कर. जेव्हा तुला एकाद्या अवघड प्रश्नाचे उत्तर देणे असंल तेव्हा विचार करण्यास नेहमी अवधि घेतजा.

आस्थ्या विपर्या धडे (चालू)

चक्रे	गुंडाळडे	जलदी	चमत्कारिक
तास, वर	ताणले	पार्श्वमार्ग	लक्षपूर्वक

रा. आई, की इलाइझाची आतली बाजू पाहाव यास इच्छितां. मला वाटते की ती घड्याळा सारिखी काही लहान चक्रे गरार वाटेलीं फिरत आहेत तीं पाहिन;

मि. स्ट्या- राबर्टा, कशा वरून एवढा विचार करीतास ?

रा- तू मला सांगितलेस की घड्याळाचे आंतले बाजूस लहान चक्रे आहेत ती त्या दोन लहान वस्तू चाचू करितात त्या आह्मास किती वास वाजले ते सुचवितात.

मि. स्ट्या- तुझे लणण्याचा भाव काय घड्याळाचे काटे ?

रा- होय. आणि इलाइझाचे अंतर्भागीं तसी काही वस्तू नसेल की जी तिचे हात हालविते. आई इलाइझाचे आंत कसान आहे काय ? की जेणे करून ती चालते.

मि. स्ट्या- तो आह्वास शीघ्रून काढण्यास घयल केला पाहिजे. कदाचिन् असली तर ती घड्याळाचे कमानां सारिखी नसेल, कारण की घड्याळाची कमान पोलादाची केली आहे, त्याप्रमाणे इलाइझाचे आंत पोलादा सारिखे काही नाही.

रा- होय आई; आणि घड्याळाची कमान दररोज गुंदाची लागता, नाही तर ती आकास चालू करणार नाही, त्याप्रमाणे वाली खत्री आहे की इलाइझाला कोणी गुंदाकित नाही.

मि. स्ट्या- राबर्टा, तुला उजवा हात तुझे उजवे कानावर ठेव.

रा- हा ठेविला आहे, परंतु मी असं करावं हे तू कां इच्छितेस ?

मि. स्ट्या- अमळ थांब, पाचें कारण मी तुला मग सांगिन. आता तुला बावा हात तुझे बावे कानावर ठेव.

रा- हा पदा तेथेच जातो आहे.

मि. स्ट्या- तो कसा गेला ?

रा- आई तो आपले आपण गेला.

मि. स्ट्या- एकदा जया मुलास तू मेल्यामुळे ताडून पडलेला पाहिवास त्या लहान मुलाचा हात आपले आपण त्याचे कानाजवळ जाऊ शकता काय ?

रा- नाही, आई; त्याचा हात मेला, व ताडला यास्तव तो हालेना; परंतु माझा हात जिवंत आहे, म्हणून तो हातू शकतो.

मि. स्ट्या- जाना मुझा हात हालत नाही माझे कारण कोणते ?

रा- आई, तो हालावा झणून मी इच्छित नाही.

मि. स्ट्या- तुझे उजवे हाताने तुझे नाकाकडेस जावे असे जर तू इच्छितेस तर तो जाईल की काय ?

रा- हाँय, आई, तो असा असावा असे माझे मनांत आले नाही तो, तो तिकडेस जातो.

मि. स्ट्या- तुझे दोन्ही हात मागे पुढे व्हावे असे मनांत आण.

रा- हे तसे ते होतात.

मि. स्ट्या- लहान मेलला मुलगा आपले हात हालावे झणून विचार करू बाकल की काय ?

रा- जेव्हा तो जिचत होता तेव्हा तो तसे करी परंतु जेव्हा तो मेलला तेव्हा कोणतेहि गोष्टीविषयी त्याच्याने अगवी विचार करचेना.

मि. स्ट्या- घड्याळ आपले हात हालावे झणून विचार करू बाकल की काय ?

रा- आई, घड्याळ कोणत्या हि गोष्टी विषयी अगवी विचार करू शकत नाही. ते कधी विचार करीत नाही. आणि जेव्हा त्याला घाबी घेत नाहीत, तेव्हा ते घालायाचे घाचते, आणि ते मेलल्या मुला सारिले होते.

मि. स्ट्या- एकाने काम करण्यास मुझा हात विचार करू शकत की काय ?

रा- नाही, आई, माझा हात हालावा झणून विचार करितो तो मी आहे. जेव्हा तो हालावा झणून माझे म-

नांत येते, तेव्हा मला इच्छा होताच तो हालतो.

मि. स्ट्रॉया- तुझे शरीराचे कोणत्या भागांत तू विचार करीत आहेस असं विस्तेर! तुझे पायांत काय ?

रा- नाही, आई, मला समजत नाही, परंतु असें दिसून येते की मी माझे जातले बाजूस कोरेंतरी विचार करीत असून.

मि. स्ट्रॉया- ज्या मुलास तू म्हणून पडलेला पाहिलास, त्याचे आत जी कांहीं वस्तु होती ती विचार करीत होती कीं काय ?

रा- माझी खात्री आहे की, जेव्हां तो जिवंत होता तेव्हा तो विचार करीत होता, परंतु माझी खात्री नाही कीं जेव्हां त्याला मी विज्ञानावर म्हणून पडलेला पाहिला तेव्हा तो वस्तु त्यांत होती कीं नाही.

मि. स्ट्रॉया- माझे मुला, नाही, ती तिकडेस नव्हती. ती गेली होती, जे ती त्याच्यामध्ये असता, तर त्याणें आपले डोळे उघडण्याचा विचार केला असता, आणि ते उघडले असते;— त्याचे समान तुझे जबळ कोळ्याचे आले असते, आणि तो बोलला असता;—त्याचे ध्यानांत उठावयाचे आले असते, आणि तो उठून तुझे बरोबर खेळला असता, तूं त्याचे शरीर पाहिलेस, परंतु ते मेलेले होते, आणि जी कांहीं विचार करणारी वस्तु ती त्यांतून गेली होती.

रा- आहा! आई, आमच्या आतले बाजूस जी चमत्करिका वस्तु आहे ती मला सांग की, जी एवढा विचार करीत असते, आणि जेव्हा आम्ही मरतो तेव्हा आम्हांतून निघून जाते.

मि. सउथा- माझे मुळा, मी सांगेन, मजकडेस पाहा. लक्षपूर्वकही, आणि जे कांहीं मी तुला सांगत आहे ते कधी तिसरू नको. जी कांहीं वस्तु तुझे आंतले घालून विचार करिते तो तुला आत्मा आहे.

आत्म्याविषयी पाठ समाप्त.

पुस्तकें.	अमूर्त.	रेंव. वाळू.
संभाषण.	खातकी.	शंभर.
मुकालु.	ताहिलेला.	हजार.
भूतस्थक.	द्विशोचकरणे.	दो.
मृदुषणा.	पलिकडे.	शिकविताना.

दुसरे दिवशी राबर्ट सुषोदसापूर्वी सकाळीच उठला. आणि तो जिन्याखाली आला, तेव्हां त्याला त्याची आई भेटली. ती द्वागळी, चल ये माझ्या मुला, आपण वागात जाऊन फिरू, आणि तेथे तुला मी आत्म्याविषयी आणखी कांहीं सांगणार आहे. असे म्हणून ती वागात गेली, आणि ती फिरत असता त्याची पुढील संभाषणास आरंभ केला.

आई- राबर्टा, आत्मा काय आहे हे तुझ्याने मला सांगवेल ?

राबर्ट- माहा आत्मा आहे, जी कांहीं वस्तु माझे आंतले घालून विचार करिते ती.

आ- तुला शरीर व आत्मा आहे, मला शरीर व आत्मा आहे. दुलादुलाला शरीर व आत्मा आहे, तसा

प्रत्येक अनुप्यास व वायकोस, आणि मुद्रास व मुलीसही, शरीर व आत्मा आहे.

श- आई, फार लहान मान्वास देवीक आत्मे असतात की काय ?

आ- होय, माझे मुलाः परंतु तू जाणतोस की जोंपर्यंत ती मोठी होत तोंपर्यंत ती फारसा विचार करीत राहते.

श- आई, आत्मा वाढतो की काय ?

आ- शरीराप्रमाणे वाढत नाही, परंतु आत्मा अधिकधिक विचार करण्यास व दिवसंदिवस अधिक समजण्यास व उत्तरोत्तर अधिक शिकण्यास शक्तिमान् आहे. यावरून आत्मा हजमती की आत्मा वाढतो.

श- परंतु आई, आत्मा आत्म्यास चारविण्याकरितां अन्व देत नाही, जसे शरीराकारण देत असतो.

आ- नाही, माझे मुला. लहान मुलास मूक लागली असतां त्यास जसे आली भाषिती तसे आपल्या आत्म्यास भावू शकत नाही, परंतु आत्मा न्यायद्वय आत्म्यास पुष्कळ चांगल्या गोष्टी शिकविता. आणि हे शिकवणें त्या आत्म्याचें अन्न होय. परंतु गवठी, मळा लागीं की, दुधा जो आत्मा तो स्वभा, मुलाच किंवा मुलाचासाखी तरा प्रकारी वस्तु आहे की काय ?

श- नाही, आई, परंतु माझे शरीर मात्र त्यासारखे आहे. कारण की माझे शरीरास वजन, कठीणपणा, आकृति, आणि रंग हे सर्व जसे खड्यास व मुलाचास आणि घड्याळास आहे तसेच आहे.

आ- रावटी, तू माझ आत्मा माहू शकतोस ?

रा- माझा आई आणि तुही माझा आत्मा पाहू शकत नाहीस. मी माझा स्वतःचा आत्मा पाहू शकत नाही; परंतु मी स्वता व गुळव व बड्याळ आणि दुसऱ्या पुष्कळ वस्तु पाहू शकतो.

आ- होय, राबटी, तू त्या पदार्थांची आकृति व रंग पाहू शकतोस. आणि माझा आत्मा तू ऐकू शकतोस की काय ?

रा- आई, जेव्हा तू बोलतेस, तेव्हा मी ते ऐकू शकतो.

आ- होय मी जे तुला काही बोलणार त्याविषयी माझ्या मनांत येते, आणि मग मी जीम व ओठ हालविते; व मी बोलते आणि तू माझा आवाज ऐकतोस. तुझा कान त्या बड्याळास लाव; तू काही ऐकतोस की काय ?

रा- होय, आई; ते टिक टिक, टिक टिक वाजते.

आ- आतां तुझा कान मजकडे लाव. मी विचार करीत आहे. पाहो विचार करणे तुझ्याने ऐकवते- मी पहा.

रा- नाही, आई, ते मला अगदी ऐकू येत नाही.

आ- माझा आत्मा जेव्हा विचार करीत असतो तेव्हा तो गोंगाठ करीत नाही, ह्मणून तू माझा आत्मा ऐकू शकत नाहीस; मी काय विचार करीत आहे हे जेव्हा मी तुला सांगेन तेव्हा तू शब्दमान ऐकशील.

रा- आई, हा मोठा चमत्कार आहे. जीजी वस्तु मी पाहतो किंवा ऐकतो तिजपासून आत्मा फार भिन्न असावा.

आ- होय, माझे मुला, तो पहाऊयास किंवा ऐक्यायास, अथवा स्वरा वेष्यास, अथवा वास वेष्यास, किंवा स्पर्श करायाजोगा नाही, दारो पहाण्यास, व ऐकण्यास व रुचि घेण्यास, व वास घेण्यास आणि स्पर्श करण्यास योग्य आहे. ते स्वरा, गुणव, आणि घड्याळ यासारखे आहे; यामुळेच त्याला पदार्थ म्हणतात; ते पंचभूतात्मक आहे. परंतु आत्म्यास तशी आकृति, रंग, शब्द, रुचि, गंध, किंवा तूटकाटण्यादि स्पर्श नाही, कांकी तो पदार्थ नव्हे. आर्ला त्याला आत्मा म्हणतो; तो अमूर्त आहे.

रा- आई, कधीकधी तू कुठरा विचार करीत नाही की काय ?

आ- रायदा, तू असा विचार कशावरून करितोस.

रा- ती याचती, आणि त्याणे काय करावे याविषयी विचार करीत आहे असा दिसतो, नंतर लांब घांवतो, जसा काय त्याच्या मनांत कांही पदार्थांमार्गे जावे याविषयी तो विचार करीत होता.

आ- होय, आणि जेव्हा तू त्याला तुझे चेहू मागून जावयास सांगतोस, तेव्हा तो जातो.

रा- आई, भी कुतन्याविषयी ऐकिले आहे की तो बाजारांत एक दोपळी घेऊन जातो, आणि खावक्याभामून आपले धन्यास कांही नास आणितो. तो असे वारंवार करीत असतो; व धनी व्यावरोबर पैसा पाववितो, आणि एका कागदाचे चिठीवर लिहून, त्याला ज्या जातीचे मास पाहिजे ते खावक्यास सांगतो. मला वाटते की तू कुतन्या तसे करू शकेश.

आ- बरे, मला वाटत रायदा, की कुतरे विचार

करितात; आणि तसांच दुसरी जमावरी करितात. परंतु त्यांच्या अंतर्गामी जी कांहीं वस्तु विचार करिते तो आपचे आंतही विचार करिते तितक्यासून फार रिक्त आहे. ट्रेल्स तुझेसांस्वा आत्मा नाही. त्याचें शरीर बहुधा तुझे सारखेंच आहे. त्याला जमावरी जीव आहे, तसा तुला आहे; तो वाढतो, तसाच तूंही वाढतोस; तो स्वादो, पित्तो, रिजतो, त्याला बंधो व उष्णता लागते, तो खसा भूकालू आणि तान्हेला, आजारी आणि बरा, आनंदित आणि दुःखी असतो, तसाच तूं आहेस; आणि त्यालाही तुजसारखेंच मरण आहे. परंतु जेव्हां तूं तुझे आत्म्याविषयी विचार करितोस, तेव्हां तूं ट्रे कुतऱ्यासून किती भिन्न आहेस; तूं खरें काय आणि खोटे काय आहे हे जाणतोस, परंतु तो त्याविषयी कांहीं जाणत नाही. जसे तुला वचरोचर वाढत जाता तसे तुलाही वाहाणे होता; परंतु तो वाचाचघात किंवा लिहाक्यास आणि हिशेव करवघात शिकविला जात नाही. तुझे शरीर मरते परंतु आत्मा मरत नाही; परंतु त्याला साप्रत्यक्ष जिवित्वाचे मर्षादि पुढें जिवित्व नाही.

रा- आहं, माझे शरीर मेल्या नंतर, माझा आत्मा सहाल काय ?

आ- सुचटा, तुझा आत्मा कधी मरणार नाही. तुझे शरीर मरेल, आणि कबरेत पुरलें जाईल, आणि त्याची भावी होईल; परंतु तुझा आत्मा कधी भ्रमणार नाही; तो सर्वदा जिवंत राहील.

रा- आहं, मी हे तुझे समजलों नाहीं.

आ- सुचटा, रेंतचें रस्त्यानेल दगडाकडे पाह; ते तिकडेस दोकडो आणि हजारो आहेत. तुझा आत्मा

इतकी वर्षे पुष्कळ जिवंत राहिल की त्या लाव रम्यात
जितके लहान दगड पडले आहेत ।

रा- आणि आई, त्यानंतर माझा आत्म मगल की
काय ?

आ- नाही, रावटी, तदन्तर्ही तो मरणार नाही,
तो जिवंतच राहिल, तुझा आत्मा एवढी पुष्कळ वर्षे राहिल
की रेलीचे रस्त्यांत, व देशातील बायांत जेवढे दगड
आहेत, तसे तो मरणार नाही, तो जिवंतच राहत जा-
ईल. तुझा आत्मा सर्वोदित राहिल, तो कधी, कधीच,
मरणार नाही.

रा- आहा ! आई, आई, माझा आत्मा किती
दीवस जिवंत राहिल ! किती दिवस राहिल त्याचा माझाने
विचार करवत नाही. परंतु तो कोणीकडेस राहिल ?
जेव्हा मी भरेच तेव्हा तो कोणीकडेस जाईल ? माझ्या
आत्म्याचा कोण सांभाळ करील ? आपण सर्व पेल्या न-
तर तुझा व माझा आत्मा आणि मिथकर वहीण इलाइझा
चा एकत्र जागी जाईल की काय ? तू मला सांग. - मी
त्याविषयी सर्व ज्ञानावघास हसिली.

आ- रावटी, आता वेळ नाही, आणि मी तुला
त्याविषयी सांगून फार वेळही जातो नाही. तुला तुझे
आत्माविषयी, व तुझे शरीर पेल्यानंतर ते कब्रस्त पुरण्या-
वर तो कोठे जाईल ते तुला पुष्कळ शिकवयाचे आहे;
आणि तुझा आत्मा सर्वदा सुखी असाच हसून काय क-
सके हे सर्व मी अत्रकालाने तुजला यथासुविध शिकवायास
वत्सुक होईन.

सुखा स्तारपण कशानें होतें

वृद्धिएम	तरुण	पुढचे	संभाषणकरणे
कावरे	निपिलेला } उघळपटा }	शोककरणे	लक्ष. ध्यान
अतःकर	बळ जोम. }	त्वराकर }	गुंतणे. उद्योगा-
मातीळ }	कुवत }	तांना }	संवागणे }
कारण बुद्धि	मौजा. सौख्य	आनेदा. }	विसरलेला वि-
		उछासी }	स्मित }

वृद्धिएमवावा अससीवृद्धक ॥ स्तारपणसंएक तरुणत्या ॥ १ ॥

थोडकेसेकेस राहिलेमस्तका ॥ त्याणेपादुरका दिससीतुं ॥ २ ॥

वृद्धिएमवावा उच्चुकतुंस्वरा ॥ टणकह्यातारा मनुष्यहोसी ॥ ३ ॥

आतांसीप्रार्थना करितोनुजला ॥ कारणमजला सांग्याचे ॥ ४ ॥

वृद्धिएमवावाने दिघलेउत्तर ॥ तारुण्याचाभर होताजेव्हा

॥ १ ॥ तेव्हांमजरेसी झालीआटवण ॥ जाईलतरुणपण स-

स्वरहे ॥ २ ॥ आरोग्यता आणि शक्तियांचाकोठे ॥ स्वर्च-

आडवाते केळानाहीं ॥ ३ ॥ दोघर्तमजला कधीत्याचातोदा

पडूनयेगोठा ह्मणुनिया ॥ ४ ॥ ७३ ७४ ७५

तरुणमनुष्य ह्मणेभगव्यासी ॥ वृद्धतुंआहेसि वृद्धिएमवावा

॥ १ ॥ आणशीत्यांपूर्वी तुझेतरुणपण ॥ सुखामध्येपूर्ण

घालविले ॥ २ ॥ स्तारुणितुंतुझ्या गतामुष्याकरिता ॥ कारे-

सिनाआतां शोककाहीं ॥ ३ ॥ आतांसीपुसतां विनतीक-

रून ॥ सांगानेकारण मजत्याचे ॥ ४ ॥ ७६

उड्डिष्टमवाग उत्तरदेशाच्च ॥ माह्वयातारुण्याचे दिवसांत ॥
 ॥ १ ॥ मजस्मरकेकी तारुण्याचाभर ॥ नाहींचालणार वडू-
 दान ॥ २ ॥ यास्तत्रनेकेले कामकाहीएक ॥ विचारपूर्वक
 केलेतेंम्या ॥ ३ ॥ गतदिवसांची वाळगुनिआधि ॥ करुतये-
 कर्षा शोकस्फार्तो १ २ ३ ४

बापाउड्डिष्टमा वृद्धनुआहेस ॥ तरुणमाणूस लणेतया ॥ १ ॥
 आणखोदियसे दिवसत्वारित ॥ आयुष्यसंपत जातआहे ॥ २ ॥
 आनंदीतुंमुत्यु विषयांभाषण ॥ करायासिपूर्ण उत्सुकसा ॥ ३ ॥
 आतांमतिजला करितोचितंती ॥ कारणमजप्रतिसांगयाचें ॥ ४ ॥

उत्तमयवावाहाणे तरुणापाहे ॥ आनंदितआहे मीतोखरा ॥ १ ॥
 घाचेंकारण मीसांगतोनिश्चित ॥ देऊनियाचित्तपरिसाचे ॥ २ ॥
 तरुणपणाचे दिवसांतजाण ॥ केलेम्यास्मरण ईश्वराचें ॥ ३ ॥
 आणितोयामाज्ञा वयांतमजला ॥ नाहींविमरला दीनबंधू ॥ ४ ॥

कळया

लवकर	टवा	अतिमोठे	कानदुर्बी
हिवाळा	गांवाकेले	भेसनद	बेतावाताने
उपयोगकेला	चिकट	अर्धे	दाबले
जाहिरनामा	स्पर्शकरमाना	लेखणीचाचाकू	विषडले
डाहाळमा	गुंवाळले	गुळगुळित	सुदूर
अधिकमोठा	पसतकेलेले	चमत्कारिक	ऊन

वसंत ऋतूचे शारंभा, एके सकाळीं उड्डलीची आई
 त्यास लणाली गला वाटते कीं झाडांस लवकरच पाने फुड-
 तील. बुडली हणाला, पण आहे, जाई वाळलेल्या

कादशा जदा त्या सर्वा हिवाळाभर होत्या त्याप्रमाणेच हि-
सतात की जसे कोणी झणेल त्यावर काहीच नाही मला तर
त्यावर पाहण्यासारखे किंवा फुलांसारखे काही दिसत ना-
ही. मला वाटते की जसे मी पाहू शकतो तसे तुलाही
दिसत असेल, परंतु जे काही तू माहितसे त्याची तू इतकी
चौकसी केवी नसशील, जेव्हा मी तुझे एखादे लहान मुळगी
होते, तेव्हा मी जे काही वसत करत होत असे ते
सर्व अवलोकन करत नसे, परंतु मोठी झाल्यावर
मी पाहू लागले; आणि दर वसंत ऋतूत जाई की
सर्व हिवाळाभर नेल्यासारखी दिसतात त्यास मी
पाने फुटलेली पाहिली. दुसरे वसंत ऋतूत जेव्हा झाडां-
स पुनः पाडवी फुटली तेव्हा त्यांना पाहण्यास मी जेवून
राहिले; आणि पाहिले तो वाळले झाडाचे शेवटांस टांच-
णीचे डोक्यां पेक्षा काहीशा लहान वाटल्या कळ्या फुट-
ल्या होत्या आणि जेव्हा ह्या उष्ण झाली, तेव्हा त्या ल-
हान कळ्या अधिक मोठ्या वाढल्या. आह, आतां त-
था लहान कळ्या झाडावर आहेत की काय ? होय त्या
आहेत; आणि त्या मला सचबिमान की पाहवी लवकरच
फुटणार आहे, व पुढे त्यांस फुले घेतील.

काही दिवसानंतर, जेव्हा कळ्या फार मोठ्या वाढ-
ल्या, तेव्हा बुडूलीचे आर्दने त्याला आतले बाजूची ल-
हानशी पाने व फुले दाखविण्याकरितां काही कळ्या गेली
केल्या. जेव्हा त्याणे ह्या मोठ्या कळ्यांतून एक कळी हा-
तांत घेतली, तेव्हा तो दृग्गाला, ही किती चिकट लागती ! म-
ला वाटते की ही पाणेरही आहे. त्याचे आर्दने उत्तर के-
ले; तसे नाही, ती चिकट वक्रणी कळीचे आतले बाजूपा-

सून घेत, आणि शवसाचा स्पर्श कळीस होऊनचें ह्मणून सर्व आच्छादित, कारण की तिळा बाजूस उपद्रव करीत, तेव्हां सुईची लक्षणं, आई, चड आवण ह्या आंखल्या बाजूस काय आहे तें पाहूं.

जेव्हां ती घरी घेऊन पौहचली, तेव्हां स्याख्या आर्वे ज्या सर्व कळ्या गोळा करून कामदात गुंडाळल्या होत्या त्या घेऊन मेजावर ठेवि-
ल्या; आणि हासंचमनद या झाडाची एक अमिवाय मोठी कळी परंत कळून, तिची तिने छेवण्याचें चा-
कुनें झेन अर्थे केला, तो चाकु फार बहाला होना ह्मणून ती साफ गुळगुळित कापली. तो लणाळा, आई, पहा, इ-
कडेस पाहें नाहींत आणि फुलेही नाहींत। तिने उत्तर दि-
ले की, त्यात कांहीं एक वस्तु आहे, आणि जर ती कळी झाडावर राहिली असती तर ती वाढून तिचीं फुले आणि पाने झालीं असती. असें ह्मणून तिनें चाकुचे दोकाने कळीचे आंतले बाजूस दोघून बाहेर काढून सुईचीस काहीं लहान पदार्थ पानासारख्या आ-
कृतेने दाखविले, परंतु ते हिरवे नव्हते. तो लणाल, किती चमत्कारिक दिसते! आणि ही पांढरी चिकट बुकी घाकवया पानांसमोवती दिसते ही काय आहे? तो का-
पसाच्या तुळ्यासारखी दिसते, जेव्हां माझा कान दु-
खत होता तेव्हां तो गरम ठेवण्या करितां तुं माझ्या कानांत कापूस घातला होनास तया. आहा! जरी तो तसा कापूस नाहीं, तरी लहान कळ्यांस उष्ण ठेवण्याचे उपयोगी आहे.

जेव्हां तिनें पाने तोडलीं, तेव्हां ती किती चांगली ए-
कमेकावर गुंडाळलेली आहेत, व कसी गच्च एकत्र चिकट-

लेली आहेत, त्यांचे तिणें बुडलीस अवलोकन कराविले. बुडली झणाला, जर ती इतकी चांगली दावलेली नसती तर ती ह्या एका कळ्यात कधी गुंडळली गेली नसती, जरी ती याहून थोडी असूती तरी. आणि आई, तें दाकण कशाचे केलें आहे? तेही लहान लहान पानांचे केलें आहे. परंतु ती कठिण आहेत आणि अतिशय लहान पानासारख्या अगदी दिसत नाहीत. नाही कारण की खंडीने त्यांला विघडिलें आहे, म्हणून वाडून पाने होण्याच्या बद्दल ती मावूस आणि कठिण झालेली आहेत. परंतु तूं पहा ती दुसऱ्यास आच्छादन होऊन त्यांना उष्ण ठेवण्यास चांगली कामी पडतात. आहा होय, आई, माझे तोंडचें जाण्यासारखेंच; परंतु आतां, भला तें फुल्ले जातील.

तिणें कळ्याचे मध्यभागातून काही पदार्थ काढून झणाली, हे आहे; तूं मात्र त्याची आकृति पाहू शकशील. हे वाडून पाहरे गुळाची फुलाचा सुंदर धोस झाला असता. जेव्हां जाडावरील कळ्या उफळतात, आणि तें पाने आणि फुल्ले वाढवता पाहिलीस, तेव्हां तुज वाटते की त्याची आकृति तूं जाणशील? आहा होय, आई, ती अतिशयच मोठी असतात. त्याची आई लणाली, कळ्या जोपथेंत शेवटी त्यांला घरण्याकरितां त्यांचे आच्छादन अतिशय लहान होई तोंपथेंत त्या नेहमी अदिकाधिक मोठ्या वाढत जातात; तेव्हां ती कळी फुल्ले, आणि ती लहान पाने हिरवी होतील, आणि ती बाहेर निघतील, आणि मग ती फुल्ले फुलतील आणि सुंदर दिसू लागतील. परंतु पहिल्याने पुष्कळ दिवस गेले पाहिजेत, कारण की त्यांना पानी घालण्यास पाऊस पाहिजे, आणि त्यांना ऊन दण्यास आणि वाढविण्यास ऊन पाहिजे.

कोबीचे कांदे

टोपली	बोडतांना	चेचडला
गाळी	आश्वयपावला	वेद
कोबीचाकावा	अल्पत	आश्वयपावला
खळला	मध्य	रुदा वीरजकळे
जड	उत्तम, वरम	मोहर
थकला	अहान	अथकसीकेली
नपामणे	फाडतांना	पककरिने

एकेदिवशी ल्हान्हाऋयात चुडुली नाळ्यास ल्हाणाला तुझे टोपलीत खळायच्या भोठ्या चेचडासारखे दिसते ते काय आहे! माळो ल्हाणाला, आहा, नाही, ते जेवणा-
करिता कोबीचे कांदे आहेत. चुडुली ल्हाणाला त्यातून एकादा मळा हिकडून निकडे फिरविण्याकरिता मिळता तर बरे होते.

त्याच्या आडुने त्यातून त्याला एक वेळ दिवा, पण तो त्याचे बरोबर काही वेळ खेळला, त्याच्याने तो जमी-
नोवर पान फिरवला. क म का तो इतल उडवाचा वर प्हाह जड होता. जेव्हा भा खेळायतून तो थकला, तेव्हा त्याने त्याची वसून तो कसा केला आहे हे नपामण्यास आरम केला. जशी वटूतेक मुळे कपेन अमनात त्याच्या-
ने, त्याणे त्याची पाने उडवून तुकडे करण्याचा पारम केला. आणि त्याने ल्हाणाला आपल्या आईस हाक मारून ल्हाणाला, स्त्री ये, आणि माझा चेडू पाहा, हा सव भोठा भाले एकामे

कारण गुंहालून केलेला आहे, का, आई, ती ज्या कळ्या आदी वसंत ऋतून काढून उचवीव होतो त्या सांगित्या आहे. एवढेच भास की त्या फार मोठ्या आहेत.

त्याची आई छणाळा, खरी खर ती कोवीचा कांदा एक कळीच आहे. खुडलीने उचर केले ती खरीच का-
थ ! तेवढी अतिशय मोठी कळी पाहून ती आश्चर्य पाव-
ता. आणि ह्मणतो मला आश्चर्य वाटते की तिच्या आ-
तल्या वाजून फुल असते. ह्मण तिच्या मध्यभागा पास-
तो पात फाडून घेऊ. त्याची आई छणाळी. हा भाक
घेत आहे, ते आपल्या विळ्याने ती कापीले. एका
एका मणाल ती कादा मधोमध काढून त्याची दोन अर्थ
कर; त्याप्रमाणे त्याचे केल्यावर, खुडली आणि त्याची
आई फुलाकरिता किंवा जो लहानसा पदार्थ एकेदिवसी
वाढून फुल झाले असते ती पाहू लागली. परंतु त्याच्या-
नी ते शोधून काढवले नाही, मंतर त्याच्या आईने सांगितले
की जेव्हा कळी निघेल आणि फुल फुलेल तेव्हा ते जाऊन
पहाण्याचे स्वरुण घरले पाहिजे.

खुडली छणाळा, आई, किती मोठ्या झाडावर हा
मोठ्या कळ्या वाढत असतील ! मला त्या झाडाखाली
फिरावेत वाटणार नाही, कारण की जर कदाचित् वासा
मुद्दून त्या जड कळ्या आतल्या टाकीवर पडल्या तर
आही फार बिचले जाऊ. माझे पियक्या, त्या कोणत्या
ही झाडावर लागत नाहीत, परंतु त्याला त्याचेंच मज घेऊ
आणि फुल असते. मंतर ती खुडलीने कोवीच्या का-
द्याचे आळपाळवले घेऊन घेऊ, आणि त्याला दंत घेऊ
दाखविण्याकरिता त्यातून एक उपदला. तेव्हा कोवी-

ज्या काद्यासारखी मोठी कळी एकाद्या झाडाचाचून
 किंवा टाहाळीस लागल्याचाचून जमिनीवर उचवलेली
 पाहाण्यान तुडुली कर आश्रय पावला. आणि झ-
 णाला, आहे, वहा, आही ज्या पानांमध्ये स्टावरीजे फ-
 ले घातली हाती, त्या पानाप्रमाणे इकडेस पुष्कळ मोठी पाने
 कोबांच्याकाद्याभोवती, वाडलेली आहेत. ती झणाला, जशी
 आंतल्या बाजूस आतां पाने आहेत तशी ही एकदा को-
 विच्या काद्याभोवती एकावर एक गच्च गुदाळलेली होती प-
 रंतु जसा कोबाचा कादा वाढतो तशी पाने पसरतात; आणि
 काही वेळाने ही पाने जी आतां एकमेकांवर गुदाळले-
 ली आहेत तीही पसरतील, आणि जेव्हां सर्व पसरतील
 तेव्हां ते फुल मध्यमगी वाडेल आणि मोहर येईल. प-
 रंतु जर मार्क ते सर्व जेवणा करितां कापील, तर ती फु-
 ले कधी फुळणार नाहीत. मार्क झणाला, आही ने-
 ह्यां काही बियाकरितां राखून ठेवितो. तुडुलीनें चौ-
 कसी कोली की त्याचा अर्थ काय आहे? कां महाराज,
 जोपर्यंत फुल फुले आणि बीं पक्क होई तोपर्यंत आह्लास
 कोबीचे कडे राखले पाहिजेत, नाही तर आह्लास बीं मि-
 ळणार नाही. फुलांत बीं वाढते आणि जेव्हां ते फुल
 मरते आणि स्वडते, तेव्हां बीं राहते मग ते पक्क होते. तु-
 डुली झणाला, ते फळासारखेच आहे, फुल पडत गेल्या-
 वर ते होतें. फारकरून त्यासारखेच; काही रोव्यास
 फळ नसतें परंतु बीं असतें.

ज्ञातारा मनुष्य आणि त्याचे भाव्य

हाकलतांना	स्वामीकरितांना	धव्या	मोकळीक
गाढव	बयल्या	दया	ण्डले
वाजारा	आळसी	धनी	नदी
बत्तावनाफीरणे	मोक्षा	खांदे	बुवाला
मेवळघालतांना	लंगडाझाला	हासणे	पपान
माणसाचेलेका	अधिकलडकर	नावरणे	मेहनत, मुकठ
दुसरा	प्रमाणिक	कड्याणे	सटा
		करणे)

एक ज्ञातारा मनुष्य आणि त्याचा संलग्न हे एक गाढव विकण्याकरिता वाजारात हाकीत नेत होते. ते पाहून रात्याने चाळणारा एक मनुष्य म्हणतो, कीं कितीही-मूर्ख मनुष्य हा ! आपणा बरोबर त्या लहान मुलाचेही पर्याय चाळवून जावना करितो आणि ते गाढव हळू चालते त्या ज्ञातार्या मनुष्याने हे ऐकून, मुलास गाढवाचेर बसविले, आणि आपण त्याच्या वाजून शेऊळ घालीत चालला. तो पुढे दुसरा मनुष्य भेटला, तो त्या मुलास ह्मणतो, कीं माणसाच्या लेका, तुला बघतात गरीब बाप पायांनी चालतो आणि ते स्वार होऊन चालला आहेस, हे तुला योग्य आहे काय ? त्यावरून तस्काणीच आपण मुलास खाली उतरले आणि आपण वर चढून बसला. इतक्यांत तिसरा पुढे भेटला, तो म्हणतो, अहो पहा हा किती आळसी ज्ञातारा सोदा ! एकदाच आपल्या जनावराचेर स्वार झाला आहे, आणि त्याचा मरीच लहान मुलगा निचारा चालता चालता अकून लंगड्या मळा; ज्ञातार्याने ते ऐकताक्षणी मुलास आपल्या पाठीमागे

वैसविले आणि पुढे चालले. ती चवथ्या मनुष्य त्यास मार्गांत
 भेटून हाणतो, प्रमाणिक मित्रा रांग मरूनको मी धिपती
 करितो की ते गाढव तुझे स्वताचे आहे की कसे ?

ह्याजारा हाणाला होय. आणि उत्तर केले की तु त्या-
 लवर एवढे ओझे धातलेस या निर्दयपणावरून ते तुझेच
 असू कोणास वाटले नसते; कांकी ते तुला आणि तुझे मु-
 द्रास वेकून जाते त्यापेक्षा तुझीच बापलेक भिळून त्या ग-
 रीब जमावरास उचलून नेण्यास अधिक शक्तिमान आहे।
 धर्ती हाणतो खरी गीठ, नझीही तमास मर्जी आहे. ल-
 गून मुलगा व आपण म्हाली उतरले आणि त्या गाढवा-
 च्या च्याच्या तंगड्या एकत्र बापून त्याच्यामध्ये एक बा-
 सा वातला आणि दोघे दोही कवच्या शेवट्यास लागून त्या-
 स खांद्यावर बेजत जो भूळ शहरास गेला होता तिकडून
 चालले.

याचा हाका बिलकगपणा दिसला की लोक ती नौज
 पहावयास झडतीने धावत गेले, ते एवढे की गाढवास त्या
 नोजेच्या च्याचे अतिशय नमतेची नाचड झडून सांक-
 लाके करिता तेथे करुं लागले. तेव्हां ज्या दोऱ्या काठीने
 गुढाळून त्याला बांदेन्वा होत्या त्या मुठून ते नवीत पडून
 बुडून गेले. बापुच्या हाताच्या मनुष्यास लज्या आणि दुःख
 मात्र प्राप्त होऊन त्याने बेट वरचा रस्ता धारला. पहा त्याने
 सर्वाची मर्जी संपादन करण्याच्या प्रयत्नाने कोणासही खु-
 षी केले नाही, आपणास मात्र नोड्या संकटात पाडून घेतले
 आणि शेवटी वर्याच ऐवजी आपले गाढव गमावून बसला.

मे महिना.

महिना, मास	पूर्ण, सम्पूर्ण परिपूर्ण	{ कर्त्री	जलदनीचवता
		{	यक्षिणी
गुलाबी	मुलावीरगाने	पृष्ठे	वाक्रीनी, एलवस
सौंदर्य,	क्रियापथ, चि-	युगे, आयुष्य	तक्के, वडवची
मजू	श्वात्मक सत्य	{	कमाटे
स्वशाली,	स्वीटे, वाईट	अर्वाचीन	कापडीकाम
माँज	{		पेहराना
मडंप, कुंज	नकारणे	धर्म, कर्म	रंग, वण
		कार्य	{

मे मास तूं उत्कृष्ट ज्ञानिवंत,
 भौतचि हे कार्य असे जयांत;
 तूं मास पुष्पां, मधुमक्षिकांचा,
 कुसुमे भरित मडंप सुकसाचा;
 रे मास तूं पूर्ण आनंदकार,
 मे हे तुझे नाव असे मधुर।
 हा शब्द मी जी लिहिला न पानी
 वाटेमत्य तो पडलाच कानी,
 मजशीं हंसे पाहूनि उर्ध्व देखे,
 तेजस्वी जैसा मुखहा सुरेख;
 स्वर्गाच जैसा तेजस्वी रंग,
 शुभ्रकायद्याचा फाके सुसाग,
 उपद्रव आस्तास ॥ करितसेजोपाऊस
 जरपुष्कळदिवस ॥ निजशैत्यटेवायास
 आणिआह्लाकरिलन ॥ तुझेसुंदरदरीन
 ग्रंथामध्येतुझीअति ॥ करीनत्यांगलीमीप्रीति

कवीत्या काव्यान ॥ मुझीपरीनभीपीत ॥
 गुमानुपुनोजियेवरवा ॥ नुजदेवितोहरवा ॥
 म, भिपदनचेकावतेत ॥ ले, प्रायश्चिक्काव्यात ॥
 चासुर, थामसन, डायरपाहे ॥ मामध्याहे म, हा आहे ॥
 इयालीमणेव्या ॥ सर्वप्रथी औज्यामिण्या ॥
 प्राचीन आणि अर्वाचीन ॥ प्रथी आहेत्याजामान ॥
 वनोपवनदेवतायो ॥ वसंतानेजतीमुखेसी ॥
 सुखस्थानचिकेबळ ॥ ज्यासवातनीफडतळ ॥
 मोहराकीदाड ॥ चित्रकटाडूनचोखड ॥
 तुझीउठूनेमत्वर ॥ खोलीकरगळतवार ॥१॥
 देहभावसातुपीर ॥ तुझीमजीअसलीनर ॥
 तरामेअसेसदनी ॥ मजसगेचिअज्जनि ॥
 पणहेउत्तमपवन ॥ तुचयेइकूपिकरुत ॥
 आणिजाझाप्रतिभद ॥ शेतामध्येएकवद ॥

वाक आणि धूर

दिवामस्तना	वारंवार	चाहाचामनच	बोडला
देठकीचीखोली			
न्याहारी	वेद	थंडकेले	घाणेरडेकेले
धूर	खोखर	लहान	घाणेरडे
वाक	कडावतांना	मळकट	फेरफार

एके घालःकासी बुडली न्याहाणीचे वेळी दिवानम्ब।
 न्यात होता, तेव्हां न्याणे चौकसी केडी कां जो चाहादणी
 तून जो धूर निघाला ती काय होता.

त्याची आई म्हणाली, "ती धूर नव्हे, वाफ आहे."

बुडली म्हणाला, "ती घुससारखी दिसते."

“नाही, वायवर नाही, कारण की ती वादरी आहे, आणि धूर बहुधा काळा असते.”

“तर मग आरि, वाफ लक्षण काय ?”

“नाझे पिककरा, ती गरम पाण्यापासून झाली आहे.”

बुद्धली लष्णाला “किती पक्कळ पदार्थ पाण्यापासून झाले आहेत, स्त्रो रफ पाण्याचे आणि ऐसु रफ पाण्याचे व वाफ पाण्याची झाली आहे.”

त्याची आई लष्णाली, त्यात इतकाच भिन्नपणा आहे, की जेव्हा फार थंडी असते तेव्हा पाण्याचा स्त्रो रफ व ऐसु रफ होतो; आणि जेव्हा फार उष्णता असते तेव्हा पाण्याची वाफ होते.

“परंतु, आरि, आज फार उष्णता नाही, माझी स्वाचि आहे; पाहा तिकडे स्त्रो रफ त्याच्याने जितके जलदाने मदवेळ तितका पडत आहे.”

त्याची आई लष्णाली, इतका स्त्रोवर उष्ण नाही; परंतु चाहाचाणीतीळ पाणी फार गरम आहे, कारण की आसचे त्याहासकरिता जो विस्तव वातळा होतो त्यावर ते कडत होते, आणि त्यापासून वाफ येत आहे. नंतर आरिचे चाहाचा चमचा नाफेवर धरिला, आणि त्या चाहाचे चमच्याने वाफेत परिवेध केला, जिणे चोडक्याच वेळाने त्याला आम्हादिके, आणि ती वाफ दौल चाहाचे चमच्याने घेव केली, आणि पुरः तिचे पाणी झाले, फार लहान पाण्याचे थेंब; परंतु बुद्धलीने पाहिले की ते पाणी होते, आणि त्याने ते पाहिले इतकेच नाही परंतु त्याला लागले हे रवाळ, कारण की त्याने आपले बोट चमच्यात घातले, आणि त्यास ते ओले लागले.

तो लगाना, " आई, हा वाहाचा धमका बंध नाही, कारण तो एवढा उष्ण आहे, की त्याने माझे थोडे बहुधा भाजले. "

मी तो वाफेन बालप्याच्याच पुरी थंड होतो, मुला कसे वाफने की आता तो एवढा गरम झाला आहे ?

आई, स्वच्छिन्ना त्या उष्ण वाफेने असता !

" बुद्धी, जर मग तू वाहा, की वाफेने जपचा गरम केला, आणि त्या चढक्याने आप थंड केला आणि तिचे पणो झाले ?

आईने दुसरा धमका घेतला आणि तो धुलत धरिला; आणि काही वेळांतर, तेजस्वी रुपे मळकट दिसण्यास प्रारंभ झाला, आणि नंतर तो लहानसे काळ्या त्रिपक्वाने आच्छादित होला. बुद्धीने त्याला हात लावला, आणि लपला, नाही, तो ओला झाला नाही; लपून पुर पाण्यापासून होत नाही. मग तो आपले घोंटाकडे पाहून सोडला, " आई आई! त्या वाफेने काळे हाताने मी भाजी घेतो. मळकट करून घेतलो. "

त्याने आईने उत्तर दिले, की " आश्चर्य नाही कारण की हे लहान काळे डोंग कोटखाचे फार लहान तुम्हाकडे आहेत, ते जेव्हा कोळसा जळत असतो तेव्हा ते आपापसून भर उडतात; ती विस्तवाची उष्णता आहे ती त्याचा धर करते ?

मग, बुद्धी लपला, आई, जरी जर पाण्याचा केला नाही, तरी तो एक गोंडील बाफे मानित आहे, कारण की तो उष्ण आहे लपून भर उतरून घेतो.

त्याची आई लपली, " स्वच्छिन्ना, उष्णतेने कोळखा-

चा घूा होतो, जसे की उष्णतेपासून पाण्याची वाफ होणे. "

उर्ध्व, पावस, आणि स्त्री बर्फ

सकाळ	अपुर्व	पकडले	काळ
वचनदिले	उत्कंठित	आज	विध्वंस, पा
कबुलकेले			हरण
पडताना	भयागित	साहाचारमथा	चवकसीकेली

एके सकाळी आईने बुद्धलीस बोलाविले. आणि क्षणाली, माझे मित्रकरा, उग जेव्हा पडेल तेव्हा ते राख-वायाचे मी तुला कबूल केले होते, सिडकॉतून बाहेर पाडा, आता एक तुझे दृष्टीस पडेल. बुद्धली मोठ्या उत्कंठेने ते पाहाण्यास सिडकी कडे धावला, त्याला वाटले की हा मोठा चमत्कारिक तमाशा असेल. क्षणून त्याने पाहिले— त्याने आकाशात पाहिले, मग उजवे कडेस नंतर डावे— कडेस धावमाणे पाहिले; परंतु कोणीकडेस एकही वस्तु पडताना त्यास दिसली नाही.

आई हरणते, कां बुद्धली, तुझे डोळे कोणीकडे आहेत ? मी तर बऱ्याच वस्तु पडताना पाहतो.

बुद्धलीने उत्कंठित हाऊन विचारिले, कीं कीडे ? मला पावसाचे थेंबेजिवाथ अगदीच कोणी दिसत नाही.

मी तर पावसाचे थेंबे कडाचे केले आहेत ?

बुद्धलीने उत्तर केले, ते पाण्याचे केले आहेत.

आणि उर्ध्व कडाची केळी आहेत ?

कां, आई, ते एक वेळ मला मागितले होतेस कीं, ती ही पाण्याची केळी आहेत.

हैं, तब, माइया प्रियकरा, जेहँ इत पडते तेहँ ते चर्चीतले पाण्यामाविले तुह्या जेक्यावर, स्मरणा वेऊन पडेल स्मरण तुला भय वाढत होतें तसे पडवार नाही, परंतु तें थोडाला पडते आणि त्या थोड्या पाऊस स्मरणाने.

सुदुली स्मणाला, किती मोज आहे! तर मग पाऊस हय आहे ते खाली जमिनीचा पडतें?

होय, ते आहे, परंतु जेहँ ते वर आकाशांत असतें तेहँ मात्र त्याला हय स्मरणाने, आणि जमिनीवर पडतें तेहँ पाऊस स्मरणाने.

आणि आहे, तो वर उगांत थोडामध्ये किंवा चर्चीत-
ल्या पाण्याप्रमाणे पुकेतिकारण असतो काय ?

त्याच्या आईने उत्तर दिले, थोडामध्येच असतो, पावसा-
ही पेक्षा पाऊसालाच थोडे, ते बहुतेक कळत थोड्यासरथोडे आहेत.
जेहँ आम्हां चहाचा चसखा वाफेवर धरिला होता तेहँ
त्यांत थोडे पडले होते.

सुदुली स्मणाला, अहा! होय मला स्मरण आहे,
आणि मी स्मरणें किती पन्नाचे पाण्याचे सेले आहेत! परंतु
आतां मी पाण्याचे अजिळ पदार्थ पुकळ पडतो, आणि हवे,
त पाऊस, व वायू, व एतत्तु वर आणि स्त्रो वर ही पाण्या-
च्याच आहेत. सुदुलीने स्मरण विचार केल्या, हाउंउं का,
आई, तु स्मणाला का, स्त्रोवर्क दगापामुन झाला, घास्तव
पावसातलायेंच स्त्रो वरक हय आहे, असं नव्हे काय ?

आईने उत्तर दिले, होय, जेहँ, हय इतली थंड अ-
सते की ती सवसासही विजाविते तेहँ स्त्रो वरक हें हय
आहे ते पडत असते आणि मग त्याचा स्त्रोवर्क होतो,
आणि जेहँ हवा अधिक उष्ण असते, ती एतही की पा-

पी भिन्नकार नहीं तेव्हां भाऊव है एक दम आहे ते ज-
मिनीचर भक्त असते.

आहा, तर मग, आज दुवा अधिक उष्ण असावी,
कारण की तू शहरतेस पावसाची उणे खाडी येव आहेत,
सो दुवाची काळ आली होती, दती नव्हत.

माझे प्रियकरा, ते खरे आहे, आज हिमझूव आहे.

चिपणा.

चिपणा	पहवासा	शक्ति	पुवात
दुच	मयंकर चमंकर विलक्षण	शत्रु	दक्षिणेकड
लात्री	गोष्टी	शिक्षाकरणे	रिक्तामे
केले	चिमया	कपलाहकेली	खरेपणा
थर	काहेर	चचावणे	दास, वेत वाचाचा
अस्तरले	दा उमा, वीट	वदिखाना	जिवधतु
भाग, गवाक्ष	आगांतुक	केंदकले	दिशा, गा वाचापला
साधारण	अंशले, चोच मारली	देशांतरीजाणे	विरुध
जडिदले	सतभ शुद्धलाभा	शरदतु	उपवेके ले, फली वांझावेले
चिचिचि, किलकिलताना	अनीति	जमणे, मिळण	उतरणे
चांगेकरणे	अशक्त	प्रमाण, जाणे	उतरेकरे

आदेशानुसारं बहुतेक कालेनी चिमणी भाडेनी सावर-
 ण मार्टिन चिमणी होय. हा मर्का सुपट्टे साडेणांचे रुंच
 लाव असोन, त्याच्या वर गहिरा अन्मानी आणि स्वामी प
 वरा रंग असतो. मार्टिन चिमण्याच्या घरोरा चिरवलाच
 व चिक्रण मालीचे घराचा करून तो पिसांनी अस्तरलेला
 असतो, आणि त्याच प्रवेशकरण्याकरिता एक छिद्र सोड-
 लेले असते. तो बहुतेक काल घराच्या पावळ्यास किंवा
 मिथळकराच्या कोपण्यास जोडलेला असतो. चिमण्या नेहेया
 सुपट्टे वर उडतात; आणि जेव्हा तुळा संकाली उडत
 असता तेव्हा तुळा त्याचा वारवार आपल्या खिडकीस पोचता
 चिचिचिचिता ऐकिले असले. त्या सर्व दिवसभर आप
 ल्या करिता आणि आपल्या पिल्लाकरिता भक्ष्य घरण्यास
 इकडे तिकडे उडत असतात. त्यानी भोवघराच्या माझ्या-
 मारल्या नाहींत; त्या आपल्या घरोट्याकडेच स्वरा करु-
 न, त्या छिद्रात शिरून आपले लाहान पिल्ल्यांस मारवि-
 तात. दिवसातून त्या आपल्या घरोट्याकडे अशा प्रकारच्या
 छित्री परतण करितात हे आश्चर्य वाचण्याजोग आहे.

मार्टिनचा किंवा ज्यालोचिमणीच्या काही चमत्कारिक
 गोष्टी सांगितल्या जाईत. त्यांतून ही एक आहे. एक-
 तमया जेव्हा मार्टिन चिमणा बाहेर गेला होता, तेव्हा त्या-
 चे घरोट्यात एक काकसण्यासो चिमणा येऊन शिरला
 आणि जेव्हा तो परत आला, तेव्हा त्या दांडूच्या घराघरात
 छिद्रांतून आपले डोकें बाहेर काढिले, आणि मार्टिनचि-
 मणा आपले हातांचे घरात शिरण्यास यत्न करु लागला,
 तेव्हा त्याणें त्याला पोचते पोचिले हा घरीच चिमणा त्या

अनीलीने तेतम द्यावा; परंतु आपल्या स्त्रियांच्या बाकीने त्या
 चानुम दिवसा करून नईर हाकून लावण्यास तो अनास होता.
 म्हणून त्याने उठून जाऊन एक मोठा चिमण्यांचा समुदाय
 जपविला, मग त्यानीच प्रत्येकांने चोचोतून चिकत माता
 आणून त्या घरोट्याचे छिदांत कपलादकेला, की जेवेंक-
 रून तो चिमण्या वचावला जाणार नाही, आणि त्याक
 याप्रमाणे बंदीखान्यांत कैद केल्यामुळे अन्नाचा आणि
 हाचेचा मोटा पडून तो मरण पावला.

चिमण्या देशांतही जानात पावता ख्यात जेव्हां थंड हवा
 सुरू होते, तेव्हा त्या उंच इमारतीचे छपरावर मोठ्यासमु-
 द्याने जपतात, आणि उष्ण देशांस जाण्याची आपली
 तयारी करतात. त्या सभोवत्या गरगर फिहल कितीएक
 लहानलहान उड्डाणीं करतात, त्याचहत आर्वा समजावे
 की त्या आपल्या हाकाचा पथका करतात, आणि लगे-
 णा एका चोचो गानरिचसी, इकिंगकडे समुद्र व जमीन या
 वरून कार लावच देशांत लावचा प्रवास करण्यास एकत्र
 जमून निघून जातात. त्या आपला मार्ग विस्तार रिक्ताने
 हवेतून त्रोट धारतात. आणि चिमचुक स्वतःर जमने जी
 जाणा त्यांना धाकक पडायाची त्या वीरपरसर्ज जातात, ती
 जाणा आफ्रिकाखंड हीच, असे लळले आहे, तिकडे ह-
 वा नेहमी उष्ण असते आणि सर्व वर्षाणर त्यांना जीजने-
 तु आठळत असतात. त्यानीं कोठे आणि कोणत्या मा-
 यीने जावे हे त्यांचा ईश्वर शिकवितो. कधीकधी त्यांचा
 वादळें व प्रतीकळ वारे घाटतात तेसपरीं आपण समुद्रांत
 पडूं वरि मय त्यास प्राप्त होते, तेव्हा खात्री उतरावयाची
 आणि जे तरु आपल्या आशेष्यात जमेठे थावर वि-

साग वैध्यास स्यात्त दान असते. वनेरकृतं न परा त्या
उत्तरकाल वेशास परतेतात.

कुटुंबुदी स्यादी.

कुटुंबुदी	उपनेत्र. चश्मा.	खोड
चिद्रूप	चाळसा	
गुण.	तक्षणी एकांच	आवका. दुसऱ्याही
उत्सवे		आग्रही
सूक्तपळ	वाईट. अन्यथा	हजुकेलेला, अपिलेला
रिपये		निचदिश
स्पर्शणी	पुरवडा वस. बहुत	मात्राय. निष्कपट-
कुटुंबुदी		पणाने. सायतेने
आर्शा. विष्णु	अगटा. अंगुल्ये-	द्वयक्षण. मिरमिरी
मडी. मायभाजी		कितकरणे

आदा एक वाईट खोड ॥ केसा करिती विषाद ॥
 सौम्य स्वभाव परम ॥ आणि असे नी उत्तम ॥
 स्यादीकडा कंस्या जरी ॥ होवी गुणवती जरी ॥
 ती तिळा स्यामात्रिक ॥ वाईट खोड असे एक ॥
 त्या खोडात नमा आड ॥ अर्धे येती जैती जाड ॥
 तसे तिचे उत्तम गुण ॥ गेले सर्व आच्छादन ॥
 कधी चाहादातीचे घाण ॥ काढी सत्वर झांकण ॥
 तीत काय आहे ती ॥ पदार्थे क्षणाने यत्नकरी ॥
 किंवा चाहादातीतून ॥ आनी चाहाचि आरण ॥
 तुझीतिजकडे पळभर ॥ पाठ किंगविली तर ॥
 नको स्पशकळें ऐसे ॥ धर्ये सांगितले तीस ॥
 तिची हातलावण्याची हाड ॥ इतकी वाडतगेली खोड ॥

एके विपरी आलो सिंघी ॥ गेरा बाहेर रुविनि ॥
 आणि त्यास्यानी आपुले ॥ तिमें विमळनि ठेकिले ॥
 तिचे उपनेत्र अभिक ॥ तपाकिरीची डवी एक ॥
 लहान कन्धेनेवा हाताशी ॥ टविपेरी घडउपची ॥
 लगे बरोहोत्रे पाहीन ॥ वस्तु कुवा त्या न्याहाळण ॥
 आनीवाइ बाहेर ॥ देवी नारीती सुंदर ॥

बग्या सिंगे वरचेवर ॥ टाचवला नाकावर ॥
 रघ्या होना पोटा रुं ॥ येतनातुनि आनंद ॥
 पाहूनिया असपास ॥ यत्न होव देता भास ॥
 तपाकिरीची डवी होती ॥ ताहि तिगे थिकी हाती ॥
 आहा । किती हो सुंदर ॥ डवी आहे तपोहर ॥
 लगे कन्या लहान ॥ मी ती पाहीन रघडून ॥

यत्न आहे को ठाळक ॥ आनी लगेळ आईक ॥
 वकी लालके तूनी के ॥ वकी निघा हात जात ॥
 परंतु ती आजी आता ॥ फार पूर आहे वहात ॥
 आणि जघळ इतडेस ॥ नाहीं कोणी आसपास ॥
 थालिवाय त्यात ॥ काय आहे असगत ॥
 काय आहे थिता ॥ डवी उपहाया आता ॥

लणुनि अंगला व मोठ ॥ देवी कार्यालागे नेठ ॥
 तिचे घड आच्छादत्र ॥ सरकविष्वासाई जाण ॥
 त्याचसंगे एकली का ॥ तिगे मारिका आच्छा ॥
 तेमळरुति अरिठ ॥ माय जाले तृतीया ॥
 आहा एका एकी मारी ॥ विचनेनी पोष्टमारी ॥
 तिच्या तीहात तपतीर ॥ गेरी सौमिकणपार ॥

वासुदे तं मुक्ते भवे ॥ अणि इतुवरी, वसुदे ॥
 यानि अमुके नेजोहीन ॥ जानि तळमळ दर्शन ॥
 अणि जसो सुखे ज्ञान ॥ गेली मंगळीर शिमत ॥
 नसा तिला अणो ज्ञान ॥ मायझालो पक्षःताप ॥
 उकडेतिरकवे ती सुखाय ॥ घातली परी सर्वे वपरी ॥
 तिला कायना काडी ॥ शिकलागली क्यमाडी ॥
 तिणे ती अणोकावुम ॥ दर दिवा तिरकाकन ॥
 पुसले वपुन ॥ अणुमुळे ज्ञान वपन ॥
 अणि त्मावपनेपाची जेव्हा ॥ यीस खडे ज्ञान नेव्हा ॥
 नेव्हा तुलीने आयुले ॥ बहू आजीस पाहिले ॥
 आहा खासो ज्ञान केले ॥ अणि ज्ञान केते जाहाले ॥
 तिणे ज्ञान बोले ताम ॥ अणुम आठ्या बोवईस ॥
 सपणे म्हादीलवेला पार ॥ वेवने त्या वुरवुर ॥
 सजले वपन ॥ अणि ज्ञानकी तुणतुण ॥
 पुनः कथा पाहे ॥ अणुक्रमे पुनः हे ॥
 माहावपसि सत्यर ॥ तिणे केलीने करार ॥
 ज्ञानि खरी जोड पाहे ॥ मीही जेकलेली आहे ॥
 त्यादिपसापत्ति आयले ॥ तिणे वपन पाहिले ॥

क्रिस्ती लोकांनी एकमेकांवर प्रीति करावी.

ख्रिस्ती लोकां	समजाविशी	प्राणिल	जबधने
मयत्न करणे	तारणारा	अशुद्ध	नाइतना
प्रेमितमनुष्य	शिष्ये, चले	नसे, साधवा	चोखारी
शावतेने	शत्रु	व्यावृत्त	शिष्या -
धर्मासंबंधी	पाठीस लागलेले,	विदुखतेने	(नेकलेजा)
	कळणाकरणारे		कुत्सित

आपला प्रेमी क्रिस्ती लोकांस प्रेषित पाठ्याने आज्ञा केली आहे, तसे त्यांना सर्व मनुष्यांवर शत्रुता न राखण्यास जबाबे जरी हे धर्मसंबंधी मताने निराळे असले तरीही. आपला तारणारा क्रिस्त त्यांचे आपल्या विघ्नास एकमेकांवर प्रीतिकरण्याची आज्ञा केली आहे त्यांचे अपराधी जे आपले शत्रु असतील त्यांवर प्रीतिकरण्यास, ज्याचे आपणास शत्रुपिसे त्यांनी जडिचिदें घेण्यास, आणि ज्यांची आपला पाठलाग केला त्याविषयी प्रार्थना करणारास शिकविणें, त्यांचे आपले स्वतःभरि कल्याणविषयी प्रार्थना केली. पुष्कळ मनुष्ये अनिष्ट मत धरितात, परंतु आह्मांस त्यांचा निरस्कार करणे किंवा पाठलाग करणे योग्य नाही. आह्मांस सत्य शोधून काढणे हे योग्य आहे, आणि त्याविषयी आपली खात्री जाहली तें सत्य होय म्हणून त्यांस गच्च चिकटून राहावे, परंतु जे कोणी आपला आहे त्यांची कठोरपणाने वागू नये. येशू क्रिस्ताने आपला

धर्म कृतीर उपासनी भवतस्कार कुरुन बालविश्याम इच्छि-
 तं नही. आणि त्याकारिता आपले विषयने हाणामार
 कार्या असो त्याचा आला नाही. तर एकाचे मनुष्याने
 आत्म्यास निवृत्तपणने राखाविले, तर आपण त्यासी त्याच
 मनुष्याे राग नये; कारण क्रिस्ताने आणि त्याचे प्रे तांने
 आत्म्यास वृत्तपण परत वृत्तपण करण्यास शिक्षाविले
 नाही. तर आली क्रिस्ताची आज्ञा मानित्री, तर जसे
 दुसरे आत्म्यास करीत नाहीत, तसे आत्म्यास केडे पाहिजे,
 पण जसे त्याणी आत्म्यास करणें, असे आली इच्छितो.
 त्याज्याने आमचे वृत्त, त्याचसुखर तंशकरणे आणि त्या-
 सा अमद शब्द बोझी का आली स्वरे आणि ते खोटे
 मार्गात आहेत, हा त्याची स्वानरे करण्याचा मार्ग नाही.
 आली क्रिस्ताी मताचे नाही क्षणून त्याची स्वान्री करणे
 हे पारच योग्य आहे. आत्म्यास आली स्वतः क्रिस्ताचे
 सेवक आहे, असे दाखवावडे पाहिजे, ज्याची निदा के-
 ती अमेळ, त्याणी मत्पेक जणाबराबर नसनेने व समतेने
 वागून पाविनिदा करूं नये.

मुलाचे पाहिले दुःख.

दुःखे, ह्येरा	त्यास, वानडणे, / करणे)	मधून, पार, आणून
कुळे, पुष्प	पार्श्वीहामला	अवर, तास
पेणळे, रोपळे	बोडे, साक्षिप	अवकतो, किरणे.
		भ्रमण

पुनरपि माझ्या नावा ॥ अहा ! एवढेच नसेना ॥
 आता एकदा या दारू ॥ मला खेळवत नाही ॥
 सुमने, तसुं कृपाची वेळा ॥ नोजानपती कड्याळा ॥
 नाझा तहावर मला ॥ साया कोणोळी वेळा ॥
 बुद्धे वग्येचिचिछिळा ॥ आझी लगे लावीवेला ॥
 झाडाचिचा भोंसताली ॥ आगच्या वगवनातली ॥
 गेहे आनचे उवुत्र ॥ दाखवेत धारिकरुज ॥
 अहा ! पुनः मजपावा ॥ कोणी वेडवाही त्यामा ॥
 गोमच्या मुळा तुझा वचने ॥ नाही जात त्याचे कानी ॥
 वेऊ शकेना केवळ ॥ आता तो तुझ्या जवळ ॥
 जें रूप एक वेळ करे ॥ वसतात हांसितसे ॥
 त्याला तूं या पृथ्वीवर ॥ पुनः नाही पाहणार ॥
 अस्पायुःप्रभा आनंद करी ॥ गुळान पुष्पाची च्यापरा ॥
 तैसा बुझ्या वधु लागी ॥ पाठविळा होता जरी ॥
 लपून एकदया माझ्या मुळा ॥ वेळ खेळवा पाहिजे तुला ॥
 तुला वंधुराज पाहे ॥ स्वार्गामध्ये सुखी असे ॥
 काय ! त्याणे न्यागिले ॥ पुष्पे, पझोढि आपले ॥
 आणि त्या व्यर्थचिचा ॥ धारीतो भी त्याला हाका ॥
 अंध क्रतुचे उदास ॥ कमूनिया ईध तास ॥
 नाही काय तो चेणार ॥ पुनः माझा निमकर ॥
 होतो ओढ्यापाशी जात ॥ आणि कानन मार्गान ॥
 तें आमचे आतां जाण ॥ मजें सपळे अमग ॥
 अहा जेव्हां सम सोदर ॥ खेळे माळ्या वगोदर ॥
 तेव्हा त्याची भीति फार ॥ बरे होतें घुमिती तर ॥

बेळ जळवी जाईना कसा करवा.

मांस	टीशवणे	गुंते, आडकले
उद्योगी	साणण	लक्ष, ध्यान
सदाचीकरणे	घड्याळ	स्वचित
अधिकलाव	अनुभव	असाध्य
चारपाहणे	कठिण	सर्वाच्या स्वाच्छा

रोझामंड झगली, "आई, तूं मार उद्योगी आहेस" "तुं
"आणवी एक चक कृपा करून आपले घड्याळाकडे पाहून
किती तास वाजले ते सांगशील ?"

"माझे प्रियकर रोझामंड, त्या तासांत तुजकारितां
स्मारकेळा भी माझे घड्याळाकडेस शाहिते. आतां घरोघर
बास वाजले."

"आई बाराच का। मला वाजले की ते घड्याळ स्वोले
असावे; ती ते परवाघिल्यापासून तात्परिका ते फारच अ-
धिक दिसते, आणि स्थापासून तूं मळ घरोघर अकर
वाजले लागून स्वप्न आहेस. ती फारच मोठा, मोठा
तास आहे. लोंग तुला असे वाडत नाही ?"

लोंग कांहीं कवित होती ती वर पाहून, जणाली,
"नाही, घरोघर मला वाडते ती मार लहान तास
असावा; - जेव्हा आई झगली की, ते बारा वाजले ते-
व्हा ती फारच आश्चर्य पावली -"

"आहा, कारण की, तूं तिजे काठण्याच कासात
होतास झगून केवळ; लोंग ती तुझे स्वामी करिते की,
ती ती एव बेळ भरती रती मळताना पाहून हातें झगून

कारण चाँदके जाणल्ये, तो कारण मोठा नास आहे, मी
सतत स्परेन. २ *

तोचा आई लणाली, "मी ताम तुला व लोंगला ए-
कसारखाच आहे" ते कसे होईल की, एकाला तो मोठा,
आणि दुसरीला तो लहान वाटला ? २ *

मी सर्व वेळभर वाट पाहत व इच्छित होतं की, तो-
एक वाजला, की मी माझे भावाकडेस जावं. आणि त्या-
णे मला सावुणाचें बुडबुडे दाखविण्यास कथुड केले आहे
ते पाहावे. बाप लणाला की जोंपर्यंत एकजणे तोंपर्यंत
मी तरवाजा ठोठाऊ नये. रोझामंड हातपाय पसरून व
काथया देत लणाली दुसरा एक मोठा ताम मला वाट पा-
हावयाची आहे. " आई, दुसरा मोठा सगळा ताम. २ *

" रोझामंड तो मोठा ताम कां असया ? तुझे जंत
नकास येईल मला तो मोठा किंवा लहान ताम अमावा. २ *

रोझामंड लणाली, नाही, आई, मी काय करूं. ख-
चित मी वाडपाळ झालू शकेन; की जेगेकळून रती
बोडीची जलदी नुळुशकळ, आणि तिगे बोलल्याप्रमाणे
गळाम हाळविडे. २ *

तेव्हा तिची आई लणाली, ताम जलदी जाण्यास
धाण्याचें तूं काही करूं. लकणार नाहीस. का तूं नुकते-
च आझास कारण सांगितलेंस कीं घनतास तुजपक्षां लो-
भुस उहाव वाटला. २ *

"आहा ! मी लणाली कारण कीं ती उद्योगी होती. २ *

" बरे, रोझामंड आणि तूं उद्योगी असतास तर. २ *

" पण, आई, लोंग जमी चिने काढण्यात उद्योगी
असते ममी मी कसी असत ? तूं जाणतेस कां मी अजु-

न मोठी झाले नाही, मो कधी चित्र काढावयास दि-
कले नाही ”

आणि चित्रे काढण्याविषय लोकसंघ वचक हो-
ण्यास नुसरे काही नाही की कथ । मी कामाने आनं-
द ही उद्योगी आहे.

“ आई, मजाने आण की मला आता काळ रेखा-
चे तंतू गुंडाळ्याचे होते की, जे तू मला रात्र होण्यापूर्वी
गुंडाळ्यावयास सांगितले होते. कदाचित् तसेकरून ना-
लास लहान होईल. ”

निची आई लज्जाली जाई प्रियकरे, तू अनुभव ते-
ऊन पाहते असता चरे होईल मग तू जाणशील.

रोझामंडाने सांग्या येतल्या आणि ते रोझामंडाने
कायाम पारस केला तेव्हा तुरुडे गुंडाळण्यास कठिण
पडले, ते पारवार गुंतत अस, आणि रोझामंडाने ते मोड-
विण्याचे स्वप्नघात फार लजा साधत अस. सर्व रेखा-
माचे तंतू गुंडाळण्यानेतर रेखामाचे गुंडाळे येजावर ते-
ऊन ती लज्जाली, हे आई, मी ते पाच वेळा पाहू तोड-
ले. आणि मी ते कांहीं फार वेळ गुंडाळित नव्हते, आई,
मला फारवेळ लागला काय ?

“ निची आई लज्जाली, माझे लाडके फार वेळ नाही,
असू नास पाच. ”

प्रियकर आई, “ अर्थतास । स्वचित हे अर्थकथ ज्ञा-
हे की, माझ्या रोखदल्या जोड्यापासून अर्थ तास ही क
सकत ” रोझामंडाने बड्याळाकडे पाहावयास परतले, आ-
णि स्वप्नघे स्वप्नघे मज्जासाव रेखाचे येवडा मज्जा डंग
पाहून चकित झाली. आई, स्वप्नघे, ही पारवे लहान

अर्थात् ताम आदि तू परीवर बोलनाम जी, काही तरी काम करावयात असले म्हणजे वेष्ट जखमी जावोना दिसता. आता मला गेजिन गुंडाळणे मारसे आवडत नाही. आणि भीक्षण शकते कां ती मला तार काढते वाचते ते जर भी करीत असते तर ती अथ ताम याहून अधिकच लहान दिसता.

जांभळी चरणी.

जांभळी	बोवनांग	खरेमारणे
लक्ष्म, विळाखत	अस्मानी	ठरावलाळा
गेळा	फुडाखेभाजे	पसंनकरणे
पुवे, जशा	तंपासले	अधिकमुखी
सुंदर	अतिबाप	दुर्गाविणे, मुखविणे
दिसण	चंभू साठ	गडविणे, दुधपट
रसायनवेष्टा, रसायानवेष्ट	चरणी	फरसासे, दलाजी

रोडामंड मुचां साल वर्षांनी लहान मुखांनी होती, ती विजायतशब्दगचे गडबांतून आपल्या आहारावर फिराव घेत गेली होती. खेन्ही ती पुवे गेळा तेव्हा तिणे दुकाताचे द्विउक्यातून राहिले, आणि तिळा पुष्कळ सुंदर वस्तु दिसल्या, ज्याच्या तिळा उभायोग, व नावेही ठाऊक नव्हती. शेवटी ती एका दुकानाकडेस आली, ते तिळा आलीच्यापेक्षा साठ सुंदर दिसले. ते रसायनी वैद्याचे दुकान होते, परंतु तिळा ते माहीत नव्हते. तिणे आपल्या आर्द्रा हात

ओड़न, ती हागायी, "आहा, आई" पाहा ! पाहा ! अस्मान्नी, हिणवे, ताचडे, दिवळे, आणि जावळे, आहा ! आई ? कितो यमत्कारिक वस्तू ! इतलून तूं काहीं चि हत वेत नाहींस :

" तिची आई लणोळी, रोझामंड मळा त्याचा काय उपयोग पवेल ? "

" तूं त्यांत कुळें घातलीस, हाणजे ती घुरव्यावर ड-
मकी सुंदर दिसतीळ की-ती इच्छिते की त्यांतल एक मा-
डे जवळ असावे.

तिची आई लणोळी तुझे जवळ एक फुलाचे भाई
आहे तस हें फुलाचे भाडे माडे.

पण आई तूं साणवेल, की, ती त्याचा फुलाचा
भाड्याप्रमाणे उपयोग करीन.

कदाचित् तूं कार जवळ जाऊन पाहामीळ आणि
तथासत्ताळ, तर तुझी निराशा होईल.

" नाही, खरोखर, नाही खरोखी आहे की, तसे ही-
णार नाही; तें मला अतिशय आवडेल. "

रोझामंडने लोपयंत वे सांपळें चंचु तिचे दृष्टीस न-
पहत लोपयंत तें पाहण्यास तिचे अपसले तोंड फिरविले
होतें. अहा ! आई, मजकरीता तूं एक पत्रपर भावसाळ;
माडेचा जोड्यात एक खडा गिण्ण आहे; ती मळा कार-
त दुसरे देरी.

तुझे जोड्यात तो मळा लेवे करत आला.

" कारण, आई ह्या मोट्याळदांसून जें तेंच आसा,
माझे जोडे अगदी जुने जावळे आहेत; ती इच्छिते की तूं
मजवर फारच लुपा करून मळा दुसरा जोडा देसीस. "

रोझामंड, नाही, पण जोडा आणि फुलाची भाई ही

होन्हीही देण्यास मला जवळ पुरते येणे माहित. माझा मन-
 लघ असा आहे की तुजकरिता त्यातून एक विकल
 घेऊन घ्यावे, तर आतां तुला कोणते पाहिजे; वरणी,
 किंवा जोडा ?

मिथकर आहे, तुझा आभार मानित्ये--पण जर तू
 दोन्ही विकल घेतील तर--

“ नाही, दोन्ही नाही. ”

“ तर मग तुझे मज्जीस आले तर वरणी. ”

पण मी तुला सांगते की त्या महिन्यांत मी तुला दु-
 सग सोच्याचा जोड देणार नाहीं.

त्या महिन्यांत खरोखर त्याला फारच लग्न अव-
 काळ आहे; मला वाटते मला जीवे असामे ते वरे--पण त-
 दात ते जवळे फुलाचे माडे--आहा! खरोखर आहे, हे
 जीवे इतके फारच फार माईत जाले नाहीत; मला
 वाटते मी त्यांना घाबरे दिवस घालीत; मी त्यांना महिना
 अखेर पाहेतो आनवीन. असो तुला वाटते नाही आहे ?

नाही, माझे मिथकरे, मला त्या तुझा स्वतः विषयार
 कीकला पाहिजे; वरे तू निश्चय केलाय ?

“ होय, मला वाटते मला फुलाचे माडे आवडते,
 त्यामजे, आहे जर तू मला फार मूर्ख समजत नसलीस तर-- ”

कां रोझामंड, त्याजमिथ्या मी तुला चचन देऊ म-
 कत नाही, पण जवळी तू आपले स्वतःमजळ घेतील, ते-
 व्हा ज्यापासून तुला अधिक सुख होईल ते तू घेतत क-
 षील; आणि मग जे कांणोस तुला मूर्ख मानितील, तर त्या-
 या असे होणार नाहीं.

तिचे माईने को चाकर बराबर होता त्यास जाभरीं

बाणी विकृत घेऊन घरी आणावयास संपत्तिली, हे ऐकून राजामंडळात दुष्पट आनंद झाला त्याला दुसरे फलमात्रे आणावयाचे होते, त्यापुढे तो त्याबरोबर घेऊन आला नाही. राजामंडळा आत आली नाही तीच ती आपली फुले गजकरोवयास पावली.

नांभळी बरणां समाप्त.

बेला	कडोरा, वाहया	दोण, घाडु
धजणे, घेणे	अगदी, झडून	कड, दुःखे, विपत्ति
बेज	रस, मद्य, सुर	अत्रिचारी, अविचेकी
पुढेजाळा, पुढे सरसावला	पूर्वी, अगोदर	निवडले, पसूनकेले
आरमभने	मुकामभरणे, तिष्ठणे	आशकशाहाणा

जेव्हा ही आपल्या आटीस फुले घेऊन जात येत होती, तेव्हा तिची आई मीस सकारो की, फलमात्रे माझे दावयाचे वृत्ती फुले मुकून घालील याचें मला भय घालले.

माही, खरोखर, आज, माझ्याने हागतले की, ते लचकराचे घरी घेईल, आणि मी त्याच फुलांचें दिळ्या आंढ्यात घालण्यास पश्य आण्टील होईल.

बरणां आत आणून मेजातच घेईली नाही इतक्यात राजामंडळ तिच्या वृत्ते तसेवातच घेईली ती सांगली, आहा प्रियकर आई, परंतु त्याबरोबर काही काळी वस्तु आहे-तिचा फार धागेरहा पास घेतो-तो कर्नातकी आहे ३ नला ही काळी वस्तु घेई.

“बाड़ी भियकरे भराही तकी”

“यग मला की बाड़ेर ओतुन ते कुडाचे भाडे पा-
र्याने भरले पाहिजे.”

“बाड़े भियकर तुझे रजोस येईल तसे कर.”

एक बाडगा आपल्या नंतर, रोड्यामंडा जांभळी झा-
डी रिकामी करायला गेली, आणि अगदी रिकामी
केड्यावर ती झाडी पुढेच जांभळी दिमत नाही असे
पाहून तिच्या जी आश्रय व जी निराशा झाली आहे
ती काय सांगेल, ती बाडू पांसे काचेची वणवी होती,
परंतु तिजमध्यें रस भरलेला होता, त्यामुळे मान ती सु-
पर लंगाची असे दिसली. छहान रोड्यामंडाचे बोळे अकुनी
भरून आले.

तिची आई हाणाली, तू कां रडत्येस ? फुलाचे भा-
दर्यासाठे ! ते तुज्ज जसे आता भोरुया उपयोगार्थे आ-
हे, ससेच पुढे प्रदोहित उपयोगी पडेउ. मी तुला सांगितले
नव्हते ! की, त्यानें तपासिले नव्हें आणि मू धेतलेस तः
तुं ऊदाचिम निराशा पावसास.

“तुण भरुतुवर त्याचमार्थे पाळी निराशा आली,
आतां मला असे वाटते की मी पुढींच तुझे तरे मानिले
असते तर वरे होते, परंतु प्रथम मला बहुत कळत
जोच अमान, कारण की हा सांग भडिवा चाड्यानें जड-
रणाम नाही, चालून धरु जाण्याचारी थोड्यासा भारी
मला अनिश्चय पुढवदायक होती, वास्तव आहे, जर तूं
मला जोडे वेदाळ तरे मी ते फुलाचे भाडे, व ती जांभळी
वुपनी, हे सर्व पात घेईं.

“नाही, रोड्यामंडा; तुला आपले मजोसमार्थे जागळे

पाहिजे, आणि आता उत्तम गोष्ट हीच की बडी विराडा
तुम्हाला आपले दोषाने सहन करावीत.

पण रीझामंडाचे निराशाचा शब्द नितक्यातच झाला
नाही; त्या माहेऱ्याचा शब्द हीण्याच्या पूर्वी तिचे शब्द
मज्जीने तिला पुष्कळ विषमता घातले. दिवसापुढिचस तिचे
जोडे अधिक फाटत आणि स्वभाव होत चालले. की शोबरी
विच्यने धावणे, नाचणे, उड्या मारणे, किंवा चालणे हे
होईनासे झाले. जेव्हा जेव्हा रीझामंडास कोणताही व-
स्तु पाहिल्यास ओढवावे, तेव्हा तेव्हा तिने आपले जोडे
वर टाकूनचळ ओढून घ्यावे आणि फार उदरगत वाटे.
श्यामळ जेव्हा तिची आई बाहेर भिगवयास जाई, तेव्हा
ती रीझामंडास आपले बरोबर वेऊन जात नसे, कारण
रीझामंडाचे जोडेच्यास तळवे नव्हते. ती वारंवार मोठ्या
छजेने व दुखाने झगते, आहा, आई, मी किती हचिउते की,
जर त्यावेळेस जोडे पसत केलें असते, -तर ते थावेळेस
मला बरणीवेक्षा फारच उपयोगी पडते असते, बरे असो,
माझी खात्री आहे, -पुढी खात्री नाही, -पण मी आशा
करिते की दुसरे वेळी अधिक शक्यी होत.

शाब्दाथ दिवस, सभाषण.

शाब्दाथ	शक्तिमान्	बैल(बघ), जबर, उग्र
वाजताना	आज्ञादिली, वाटला	मेगल, रडव, धुमणे
फुलताना,	सुर्यकरून, सुखरूप	वसणूक, चाल
उपवताना ?	जळदाने, शोभतेने	हणवय
विचारवान ?		
आज्ञापियम	ओपविताना ?	तारणाय
	उत्तेजन ?	

गुरु चौसी ठाम.

रविबाराच्या सुचनेसु व ॥ होताहे जरि वटासु
 तरी सुखे थापण ॥ किहुं वरुनी साकळपण
 मधुवती जाणवत ॥ पुणे होता वरुहित
 तोपुन वा चला ॥ पज सवे खेळापणा
 विचारशीत हा.

ज्याण निर्मळे आस्वास ॥ काय थापणावे त्यास ॥
 त्याच्या आज्ञा जे माणवी ॥ त्याची करवी का थिकुकी ॥
 सवे मनसु होवर वरा ॥ त्याणें आज्ञा आज्ञा केला
 आदिपचागचा दिवस ॥ अति पवित्र राखायास
 ठाम

होही । मंतु करील कोण ॥ जोक अणखी रुदन
 जेसमयी अविति सुत ॥ होण उत्तम प्रकाशित ॥
 उदक घारावर ॥ वृष्टि नाही की करणार ॥
 याजकरीता आजचिया ॥ मता सवे खेळापणा
 हा

घण हाक मारुनि मोठा ॥ लगे मज नको गहू खोटा
 तो हे माणसु स्तर्षी ॥ नको ऐकु तुजी माणी
 तीत्रे जे आयुमान ॥ आधी नाही शक्तिवानु
 ल्यायाला जावत ॥ उतरा रविवार पर्यंत
 ठाम

मज सोडणें जापरी ॥ किती आसद हे तरी ॥
 घर्माचे निमित्त हे ॥ तुझे नेहमपिच आहे
 परि मज होय हेमा ॥ मास ॥ की तुं थटा करितात
 एक क्षणभर वेळ ॥ येऊनि मज सगे खेळ

हरि

भीहा सँग एकहि अंगार ॥ ईश्वरपा आहें थोर
 पार तत्कळग अवरोकन ॥ दुर्जयाच पारतुहून
 नडेवड करणे फार खेळ ॥ हे तो पातक केवळ
 काय बोळवें तें फार ॥ नीं तर पाजीत सविचार

॥ ५ ॥

जा तर मोम्र तू आपला ॥ जर बंधनेना तुला
 जा तू स्वमुख भोगवाज ॥ ऐक गुडवा आपला
 कोठें आणि केव्हां तरी ॥ त्याची धिमा नीं नकरी
 खेळ नको अतथर ॥ कधीं पजवरोथर

हरि

दुराचरणानिषयी तरी ॥ क्षमा करील नीं तरी
 किवा प्रायेंता एकाच ॥ नाही कराच तुकणार
 कीं त्या बरावीस चिची ॥ नारकाची आजुनि प्रीति
 आणि सविचार दिवस ॥ पवित्रतेने पाळायास

उगत्या आणि गुळरुचा

मज	मोकळिक	भूरतघेतलेला, फिः १
		रुतसुरुकेलेला १
आवाज	बैबैकरणे	शिपी, दुरजी
अंतःकरण	हृदय	संपर्षिणे
स्मरण धरणे	कोकळ	भोडे
अडवळाकरणे	सोडलेला	तेविल, धपासित १
		पुडलेला १
लेंकर	कापरा, दुर्जदुजी	पवासापहुष्य
तरबणी	परशुशी, चमत्का- रिक, विदक्षण	आदींवाळुनमसले- ला, नौदवाद

संनगर	लोकरीक्यामुलाचा	शेरिपणहेज
शिवदाविलें	शोपणी, शोपणळी	कवणुतडाती, र
		मुणविलडाता)
कल्पनाकरण	वातलेला, निवळित	पुर्ण
केवळ	बद्ध	परकी
कुरण	विचलें	शिवले

एके दिवशीं एडवडने, पक्षी आणि पशु एक मैका-
अथळ सोडले, याविषयी एक कल्पित शोध वाचल्यानंतर
तां लुणाला घेऊन वाटनें पाहण आगण्या सोडले, ते एक-
दुसरे पक्षर मोज होईक. योडकेच वेळाने आगण्याचे रड-
दशापाहून एक मुद्द धनी निघाला, आणि यामुळे जो-
डला.

“मुला स्मरण आहे कीं ती एकवेळा मेढराचे पाठी-
वर वाडले.” एडवडने आश्चर्याने साक्ष नव्होता चमकून
मागे सरला. असे असता त्याने त्याला प्रतिबंध केला,
ह्यागतो, ती नव्यानिव आहे, मेस्लरकोट, तू जें आगण्या-
विषयी बोलत आहेस तें मुला हाऊक नाही. कारण जा-
गरचे वाडत नाहीत व आगरचे मेढरे पाघात नाहीत. ध-
वने उतर केके कीं जेव्हा ती मेढराचे पाठीवर वाडले
तेव्हा ती कोकळ लोंकर होईल. सधे आली एकत्र राहून
मुखाचे आश्चर्य वाचविले, सर्व विचारांवर हिरवे दोडाने फि-
रले, आणि रात्रीच चासोवर विस्वावा व्यावा. कधी, क-
धी, स्वप्नवर, मेढराने जाडोस जगण झाडीस खोळन व्याव
मग ती लपवलेली जाहण ह्याणन प्रभावित अखावे, व कधी
कधी पक्ष्यांनी पेऊन आपले प्रीति आगण्यालांरता थो-
डेले लोंकराचे तंतू चौखून येऊन जावे, एण त्याणी इत-

के थोड़े न्याये की तैय्यकरून फार तीरा हीन नसे. आ
 हरी असे शान आयुष्य फार दिवस काडिले, कां जोंपर्यंत
 एक दिवसों धनगर, आणि त्याचा कुन्या व सव मेडे
 जखळच एक पाण्याचा वीहळ वाहत होता त्यास हाकून
 नेईजोंपर्यंत. नेडे जयावा नी वाडळी ते दुखाने भौत ज-
 सत, आणि मजविपर्या ते मला काय कारितात ही कल्प-
 ना भी करूं वाकून नसे. त्यादी मला एकळ चोळाके का-
 णि घासावे; आणि ते वारणे झाले हणजे भी हुतके को-
 मळतेने पांर दितावे, कां भी घाले सौध्याविपर्या फार
 शक्ति होव्हे. आणि मला जायावे कां आही आता म-
 तावे आणि जरया आही मूर्धी उड्या मारिल्यात तया
 कुरणात पाराव्या, पण धरहर । आही अक्षय निराक्षय
 होणार होतो । मेड्यास मोकळे सोडूनहेण्याचे बदल त्या
 धनगराने एक मोठा कवरीचा जोड काडिला-आमची
 भिदी मात्र कळपली । -मला वाटते त्या गरीब मेड्यास
 आता आमचे हाके मारितात असे वाटले. असेल त्यामु-
 ळें त्याणी अलि दीजतेने वने करण्यास परम केला, परंतु
 त्या धनगराने त्याचे ओरडेने आकडे लल नवता. त्याला
 खाली वरिला, आणि त्याच्या कातड्या उगत, कातर व-
 तुल मला कापून काण्यास घारम केला. तेव्हां त्या
 मेड्यास सभजले की कानरीने आरणात दुरवले नाही. ते-
 व्हां तो शान राहिला, मग नी माही न्यावयाचा पळी
 आली नव्हती हे खरे आहे. कां कातरने मलाही दखविले
 नाही, कारण मला लागत नव्हती, पण मग, माझा पिशकर निव
 मंडा, पापामून निराळे होण्याचे विचार आख्याने मोसज
 तया कारण आही तो लहान कोकरू असलाय एकत्र

धारणें होतें. ती मंडा मुक्त होताच यज्ञांत कुरुकुडून,
 व जेंव्ही करीत आणि आपले प्रियका प्रियाने तोट्यानिवर्षी
 साक करीत तेंच. मजप्रियया, मला दुसऱ्या कितीएक
 लोकरीवारापर एक दोन वडपुत्र पाले, आणि काहीं च-
 खीस पाठविले, तिकडे उद्यान चमत्कारिक वस्तूना कि-
 तीक हस्तदाय भद्रादित्त लोकरीचे मूत काढून गेजालया-
 स वेदिका होता. त्याणी आत्मस गच्च घाले, आणि
 आत्मस ओढिले, आणि अशा चमत्कारिक रीतीने आमचे
 मुत्र काढून कां, सर्वटी आत्मसवाम बोनलेले लोकरीचे मुत्रांत
 घाले, इतकी नियती लोकरी कां, मी स्वतांस पुत्र कश्चित्त
 जाणिले, पण यद्यपि ती वाईट होना, तेव्हां काहीं वेळा
 पुत्रर त्यांनी मला काळसरु धाणेरले दिसणारे पाण्याचे ए-
 काभाड्या ताव्याच्या मांड्यांत दुबकळिले, आणि जेव्हां
 मला धाडेर काविले, तेव्हां मांडरे असण्याचे वदळ, मी च-
 कचकित असमाना रंगाची आणि फार पुढर विसू लपले
 जे त्या नवर काहीं वेळाने मला वसाचे चक्रीस पाठविले,
 तेंच मांडे तनु ज्या पंथास मान्य क्षणनात त्यात जाणिले,
 आणि मला प्रियुष माला लाका केला. मग मांडी वडी
 केले आणि काहीं वेळ पायेता ज्यांच ठेविली.

यादुवडे रोगाचा "खराखर," मला वास्तें इतका
 फरफार भोसलपानने मुला धोडीमी प्रियानी पाहिले हा-
 ना खरी.

बवळारस त्या ध्वनाने फिकून आपले भावण सुरु केले,
 मला शिंपयाने तिकट घेतले आणि आपले हुकानाचे फड
 ताव्यांत ठेविले, मज्हां एके तिवर्षी तूं व तुडा वाड आणि
 आले आणि तुला आंगव्या करण्याकारिता काहीं कापडे

वाह्यावसास नागितले. मला खाडी कापिले आणि दुसरे
कितीतुक्त हाकमानगेवर वाह्यावरची कडी उघडिली, आ-
णि जर तुला आठवण असली तर तू मला माझे तुम्हा र-
गादुळे परत केलेत.

सुद्धवई लणाला, असे मी केले, पण आता तूच
कचक्रित जासय्या नाहीस जसा तू वेव्हा होतीस.

अंगरखा लणाला, शायरून काहीसा वाइत झाली,
जर तू मजवर वाग माडलास आणि मला मानाये भरलेस
तर तो तुझा अन्याय, माझा नाही. पण मला मोठीचा
झेवड करूंदे, शिष्याने आपली मीठी कातर वहीर का-
ढिली तिणे मला ज्या कातरिने मेळ्यापासुय कापिली ति-
चो आठवण केली, आणि मला एक अंगरखाचे आकु-
जीत कापिले. मग मला एक प्रवाशाने शिविले तो मे-
जावर जातो घालून घसडेकहीना; आणि तेव्हा मी तया-
र झाले, तेव्हा मला तुलकडेस पाठविली, आणि तेव्हा
पासन सर्वकाळ मला मेढ्याचे बद्दल मनुष्य भावाची पा-
ठ आच्छादन करत्याचा मोठेपणा मिळाला आहे.

सुद्धवईस ह्या अंगरखाच्या मोठीने फार कर्मणूक
झाली, पण तो लणाला, ह्या तेजेखी गुळरुखा लोकांच्या
केल्या राहिले। तुला न्याजविषयी काही सांगायला
नाही।

अंगरखा लणाला ह्या जोपयंत मला शिष्यास तोंड-
यंत अगदी परक्याहोत्या, मी न्याजविषयी काही सांगत
नाही, न्यायी आपल्या करिता बोलते.

इंगला आणि गुळख्या समाप्त.

उमारले.	किनरा, मारीक } सराचा }	मडळी, मभा
दीव, तीक्ष्ण	स्पष्ट	पुरसे, वाणेरडे, } साचा }
खळखळित } झुणझुणित }	अशक्त	आरोळीमारली
गोंधळझाला	वेजळ, देवालय,	धुमधुम, वणाणणे
ओळखणे, जाणणे } तारतम्यपाहणे }	पुरसे, गाडले	चालले
आकाररूप, जापक	अंधक, अंधार	चरख, चर- } स्वीधरणे }
चपकरणे, मुकाकरणे } नीडीपवडी, } अधिकअविड }	सूर्यप्रकाश, दिवसवळ } अग्निचे, अग्निमय }	पैसे, गड्डा } हाफपेनी }
नेहमी	सोयती, संवगडी	वेकिले, उ- } सराविडे }

झायरुल मय लहान गुळख्यांचे गळने एकदांच आपला तीक्ष्ण मूर काढला, तो कितीएक जाहानशा घंवा मारिण्या झुणझुण असा आवाज झाला. त्याणीं असा एकच गोंधळ केला, कीं येडचडारु ते काय क्षणतात त्यातला एक शब्दही समजला नाही. यास्तव त्याणीं, आकाररूप स्वराचे, दांत राहण्यास सांगितले; अग्नि त्यां- तीं एक आपले चिन्मूर्ति वरून, तो द्वाणाला; गुळखी- जीं ये तुजभासून मला गोट ऐकूदे, आणि यकडे सर्वांस

शांत राहूंदे. ह्या बंदीनस्तावरून खूप होऊन नेहमीपैकी गुळखीचे तेंदू अधिक तेजस्वी व प्रकाशित होऊन फार बारीक सूर काढून पण स्पष्ट आवाजातें बीजाभार आरंभ केला.—

प्रथम आह्मी फार वेळ पावतो जमिनीत ठेविलेले होतो, तें आता जसे एकचकित व प्रकाशित पाहतात तसे नव्हतों, पण मळाने व कचऱ्याने भिस्तळलेले होतो, किती दिवसपर्यंत आह्मी तिकडे होतो, तें मला सांगायला अतयवह आहे; कारण नेहमी तिकडेस अंधार होता, तिकडेस रात्री आणि दिवस सांगायचे साधन नव्हते, किंवा आठवडे व वर्षे मोजण्यास एकहि उपाय नव्हता.

पण थोडक्यांत जणाला, तें देवळाचे घड्याळ वाजते तें ऐकूं शकत नव्हतास इत्याणीं तुला कसा गेलला वेळ सांगितला असता ।

गुळखीनें उत्तर केले, आहा, नाही; जरी आह्मास कान असते तरी आह्मी ऐकूं शकलों नसलीं, इतके ओंढ आह्मी पुढीचे मोडान पुरलेले होतो.

थोडक्यांत जणाला, आहा ! प्रिनकरा तो किती अंधार असावा ।

गुळखीनें उत्तर केले, ज्याला काहीं लागत नाही किंवा समजत नाही त्या आह्मास तें काहीं वाटले नाही, कादाचित् युगापावेतो आह्मी सर्व तिकडे ठेविलेले असू, मंतर एकदां तिकडेस जमीनीत एक द्वार केले, आणि तिकडे आह्मास ठेविलेले होते तिकडे यदुभ्ये स्वर्गा उतरून त्याणीं आह्मास वर खणून काढिले; ते तांब्याचे खाणीचे चांगल्या चागाविषयी गेलले, ते क्षणाले मी आवडीं जाईं,

शेवटी आर्त्ता त्याकडेस पोहचली, ते जाभचे सर्व श्रम
केडितीस. नंतर त्याणी आह्लास दोरलीस घालून दिवसाचे
जमीनीवर घेतले. जे आर्त्ता इतके फार दिवस अगदी
अधकारांत होती, त्या आह्लास उजेडाची इतकी तीक्ष्ण
तिरीच लागली की मला वाटते ती आह्लास बहुधा आंधळे
करील. "ईरे, चानंतर, आह्लास आणीच्या मदींत ठेवले होते."

येडवेडे लगणाग नाही खाती आहे की मग तुझी
आर्त्ता जाले असावेत काकी तुझ्या लागत नव्हते
आणि तुली जळून राख जाहलेत ?

"गुळरवीने उत्तर केले, "आहा! नाही;" ताबे ही
धातु आहे आणि धातु जळत नाही; पण आर्त्ता वितळली;
आणि जी माती व कचरा मिसळलेला होता तो आह्लास-
रोबर वितळला नाही. आर्त्ता काही छिद्रांतून पळून गेली
ती छिद्रे आमचे मळकट सोबती जे आमचे मंडळीस अ-
योग्य आहेत त्यापासून आह्लास वचावण्याचे कारणस्तव
केली होती. नंतर आह्लास साऱ्यात बंद केले, तिकडे
आह्लास घट होण्यास आणि पुनः घट होण्यास ठेविले.
नंतर मनुष्याची हातोडे घेऊन घेऊन आह्लास अगदी स-
माप्त पातळ होईतोपर्यंत ठोकिले. ज्या वेळेस ते आह्लास
स मारीत त्यावेळेस आमच्याने जिनके मोठ्याने ओरडवे-
ल तितके आर्त्ता ओरडली, आणि आमचे ओरडणे फार
लांबपर्यंत दगाणत जाई, परंतु याचप्रमाणे ते सर्वांची अबरखा
करीत गेले—

येडवेडे लगणाग; कास। तुझ्या ओरडण्यास वाचा होती ?

गुळरवीने उत्तर केले, नाही; पण तू जाणत नाहीस
की जेव्हा तू वातुवर फडका मारतोस तेव्हा ती वाजते

किना धुनधुमने ? घाटीचा अचाण काहीच नाही पण शत्रु-
चा लोळा घाटीचे आंतडे बाजूत वाजवितो, आणि तू
जाणतोस की ती किती योगाव करते.

गुळखीने पुढे चालविले, आह्लास टोकून सपाट पत्रे
केल्यानंतर आह्लास कातरणाऱ्याजमळ पाठविले, त्यानीं
आह्लास कापून आमचे उद्यान तुकडे केले आणि नंतर
ज्याला चरक ह्मणतात अशा एका जातीचे चमत्कारिक
यंत्रात आह्लास एका बागे एक अशा अनुक्रमाने ठेविले,
ती आपले पायांनी चाक फिरवीत असतां तिकडेस त्याणे
आह्लास इतके गच्च वारिले होते की त्याणे एकाद्वय
पुष्पां आणिली असतां.

येंडवई हंसवृहंसव ह्मणाला, जर तुझ्याम डोकें अस-
तें तर तसें घडले असतें—

जेव्हां मला चरकांतून बाहेर काढिले तेव्हां मला
किती सुंदर वारिली आकृति भाग झाली ती पाहावयास
मी अगदी चकमूळ झालो. मला पुढे काय करणार
आहेस त्याचे मला आश्चर्य घाटले; कारण जेणेकरून मला
आंपरत्याला शिथिल असें काही तिकडेस नव्हतें, माझी
गुळखी केला आहे ह्मणून मला समजले नव्हतें, पण पै-
क्याकारिता मला धोळिले आहे इतके बरीक मला समजले.

होय; येंडवई ह्मणाला, एक वादीळी गुळखी एका
अर्धे पेनी सारखी काहीसी आहे; पण त्यापेक्षा तुझी
फारच लाहान होतां.

होय; आणि मला लवकरच समजले की ती गुळखी
आहे कारण त्यानीं मला शेषूड जडविले, आणि ती फा-
र चकचकित होई तीपर्यंत त्यानीं मला पुष्कळ वेळपारितो

वासिले. मग मला बर्कड सर्वावरावर एकत्र जाव पाठरे
कागदाचे तय्यार चिकराविले.

येदुवडे सणाळा, आहा ! मला आठवण आहे, तुम्हा
सर्व कागदावर चिकडा उलेल्या होता तेव्हा गुलाम दि-
प्याने वाचास व मला दाखिवले आणि मुत्ती अगदी सुंदर
दिसली. येदुवडामें पुढे गुळखी आपली बोट्यास वितने
द्वारून नेण्या उत्कटेणें ऐकायास लक्ष दिलें, परंतु तिच्या शे-
चट झाला, आणि तिची चाणी बंद पडली !

हिरा (पदच्युततेजा)

हिरा. रत्न	सद्रूप. सूक्त	ठरावकेला. निर्णीत
खेळ. खेळतांना	विसिवणे } मालिवणे }	फुसफुसतांना, } गुजगुज }
बोलला. आज्ञाकेली	कर्माकरणे. } उपदानन् }	नकटीकरण. उमगणे
पारख, परीक्षा	जागी. बदल	अनकळतेने, } मिलाफतेने }
फारदिस	जोडागी, मधीकर	सुरत्यप्रधान. राजीनाणे
विलक्षण, अलौकिक	प्रतिबंधकेला, } अधकावला }	कल्पना. वाचना
निश्चयकेलेला, } कृतककल्प }	बोली, खंडपुक	बोलता, सभापित

माझ्या वायकोस माझे नीट करीत असतां एक मोठा
हिरा मिळाला, जो, तो घून असतां, तीने काची (१) तुकडा
झणून घेतला. तिणे खरोखर पूर्वी हिन्साविषयी ऐकिले

होते, फांतु (२) कधी पाहिला नव्हता. तो तिने
(३) मुळांस खेळावयाकरिता दिला.

रात्री, जेव्हां दिवा लाविला, तेव्हां मुले, जी (४) व-
रावर तो वेळ पावेतो खळत होती, त्यांनी जाणिले की
त्याचा उजेड पडला आहे; त्यावरून ती (५) पाहण्याक-
रिता एकमेकांच्या हातांस हातुं लागली, आणि त्याविषयी
मोठा मोगाद केला. ते काय वर्तमान (६) हे जा-
णण्याकरिता मी घडिलास बोलाविले.

त्याणे मला सांगितले की जेव्हा तो दिव्याकडेस पाह-
करून होता तेव्हां ज्याणे उजेड दिला तो हा काचेचा तु-
कडा होता. मी त्याला तो (७) तुकडा मजजवळ आ-
णावयास सांगितला; आणि मी स्वतः अनुभव घेऊन पा-
हिल्यानंतर तो मला इतका चमत्कारिक दिसला की मी
माझे बायकोस विचारले की तो (८) कोठें मिळाला. ति-
ने मला सांगितले की मला तो (९) नोंदकरितांना मिळाला.

मी त्याच्या गुणाविषयी पुनः तपास करण्याचा
निश्चयकेला, आणि माझे बायकोस दिवा होता तो धुरं-
ब्याचे आतले वाजूस ठेवावयास सांगितल्यानंतर, माझे
दृष्टीस पडले की काधीचा तुकडा घासलेला त्याणे इतका
पुष्कळ (१०) दिला की (११) चांचून आली
निजावयास जाण्यास पाहू शकले. हा मी दिवा माल-
विला, आणि त्याचे वट्ट (१२) देण्यास काधीचा
तुकडा धुरंब्या वर ठेविला. दुसरे दिवशी एका मातबर
जव्हाहिर व्यापार्याच्या बायकोस आत यावयाचे काय
पडले, तेव्हां तिला माझे (१३) तो हिय वास-
विला. तिने तो माझे बायकोस परत करून, तीसर्वाली,

पला धारणें कीं तो कावेचा (१४) आहे; परंतु इतरकें मात्र कीं तो साधारण (१५) रेषां अधिक सुंदर (१६) आणि माझे जवळ परीं असतच दुसरा एक तुकडा आहे अर तो तू (१७) तर तो मी विकून वेईत.

मुळांनीं हे ऐकून तीं रडूं लागलीं, आणि आपले पालन असाळें खेलावयाचें वस्तूंचा निवड करूं तकीं दहापून आपल्या (१८) धारणें केलीं; आणि (१९) शांतवन करण्याकरितां (२०) तीं विकीत नाहीं दहापून कवळ केलें.

मीस्त्रिस रजेकास, माझे (२१) याप्रमाणे निचे करण रास मोठे धातळा दहापून ती (२२) वायकोचे कानांत सांगत बाहेर गेली कीं तो माझे जवळ आसल्याचे मी आनंदित होईत. ती आपल्या नवऱ्याकडेस धांवत गेली; आणि आपण जो शोध केला होता तो (२३) सांगितला. त्याने पुनः आपले (२४) माझे वायकोपारीं लाबागोडीचें बोलणें बोलवासाठीं पाठविलें. मीस्त्रिस रजेका आपोआप (२५) वायको जवळ आली, आणि लुहपुडूचे (२६) तुकड्याकरितां तीस सुवरनुस धावयास लागली.

जेव्हां मी परीं जेवायाम आलों तेव्हां त्या दर्याच्या कडेस धोकत होत्या, आणि माझे वायकोनें मला सांगितलें कीं निचे शेजारणीनें जो कावाचा तुकडा तिला (२७) निघून करिताना मिळाला होता त्यासाठीं ती (२८) सव-रत्नसु धावयास लागली, आणि मी तो विकचें तर विच्या-रलें. मी उत्तर केलें नाहीं.

पुढे वायकोनें कळविलें कीं मी उत्तर (२९) दिल्याचें कारण कीं तिणें दलकी (३०) धावयाची

केली, मग भी लणाली, दोजारणी की तुला पचास (३१) ती तरा पुरतील. ती (३२) सांगितले की भी आणवो पुष्कळी आशा करत्ये. (३३) लणाली, बरे दोजारणी मी तुला दोभर (३४). ती उभर केले ते तरा पुरतील.

ती पुनः काचो मुकड्या कडे पाहुं हापली आणि (३५) ती तुला पाचशे देत्ये, पण ती फार भयामित आहे की माझा (३६) मला इतके पुष्कळ दिले हापून मजवर पुष्कळ रागे भरिल. झा नव्या देणगीने मला माझे (३७) किमतीची कांही कल्पना झाली, आणि ती नीला सांगितले की एक लाख (३८) घेईन.

रात्री तो जु माझे जवळ (३९). ती लणाला शेजाऱ्या मी तुला सांगतो की तुझे बायकोने माझे बायकोस (४०) तो हिरा मला दाखवीव. ती तो त्याला (४१) तो फार वाद अंधकार होता आणि दिवा (४२) नव्हता, हापून त्याने त्या हिऱ्याचा उजेड पडला तेणे करून तत्क्षणी जाणले की आपले (४३) रागे कमीदिले. तो त्याकडेस पाहुं लागला आणि त्याचे फार (४४) आवेता आश्चर्यकेले.

तो लणाला बरे शेजाऱ्या माझ्या बायकोने तुला पचास (४५) सवरेन्स द्यावयास केलेते ती तुला आणवो बीसहजार (४६).

(४७) लणालो, शेजाऱ्या तुझी बायको तुला सांगिले की मी माझे हिऱ्याची किमत एक लाख सवरेन्स करतो आणि ती एक फारादेग सुद्धा (४८) वेणार नाही. त्याने (४९) बराबर पुष्कळ वेळ आशेने विस धिस केली की मी कांही कमी करायें. पण माझा निश्चय झाला असे समजून तो माझे किमती (५०) मिळाला.

हवा

वायु प्रभञ्जन	उत्तरेवा, उत्तरसंवंधी	यंत्रे
आच्छादणे, झांक तांना)	जळव, प्रकोप	छोबे, जोती
कठ, सोव	पुठे, मोहरे	अशु, अरम्यसे / दुम)
प्रवाही, द्रव	संधी, तडकणे, संधी / कोडी)	वन, अरम्य, कांतार
बागुळ, कांभवा	निमुळता, शुद्धाकृति,	कडा, वगर,
सुरकुटे, चिळटे	धुमसतवतो, गुदमरतो	सरीव, धन,
भाते, भातेवा,	खातो, कुरतुबतो	मदत, कुमक

पृथ्वीवरिते काय आहे ॥ जेंका हळुवेतिकडे आहे ॥

धुद्ध पातळ आवरण ॥ जेंसे पसरले जाण १ ॥

आहे फर्तव वेष्टित ॥ आणि प्रत्येकलघुकोनात ॥

चानत्कारिक प्रवाही ॥ आदि मदाय हवा ही ॥

सायंकाळीं उन्हाळींडे ॥ केसीस्थीर भांतवहि ॥

बहाळीचंपान ॥ तेव्हा एकहि हालेन ॥

व कोकीळ खनावेण काही ॥ ध्वनि ऐकु येतनाही ॥

आणि आनदाने स्तर ॥ चिळटे नाचती बाहेर ॥

परिती दिवाळ्यांत फार ॥ धोधानत वारंवार ॥

आणि इतर वायुचा सणाना ॥ त्यांत करिते गर्जना ॥

वध युक्त भेष गाढे ॥ लोदी प्रकोपाने पुढे ॥

आणि उंचशुद्धाकृति ॥ डोलकाळ मोडून जाती ॥

जेव्हा लावेलज्वाळ माळी ॥ त्यांत शिरुनि घोंटाळी
 त्याला अधिक तेंघवा ॥ करी प्रज्वलित हवा ॥
 आणि व्यर्थ जाती वहात ॥ यत्रे वीरळ आहल्यांत ॥
 वायु सामर्थ्याची अति ॥ सरहोईल चढगति ॥
 वनी चिरीती जुनाट ॥ ओक वृक्षघट्टमूढ ॥
 रेंती किती एक वेळे ॥ ज्याणी अनुभविला वारळे ॥
 उंच डोंगरी अननसाच्या ॥ कितीकडवती कपण्या ॥
 आणि वाहुल जातात ॥ कड्यावरुनि वहुत ॥
 हतक्या वगोव्यातें जरी ॥ आणि गर्जना ती करी ॥
 आणि आणि नीर ॥ भरिब पृथ्वी यांचर ॥
 तिचे साहाय्याविण वाळ ॥ सुकुमार तें कोथळ ॥
 आपसुनि इस्त चण ॥ स्वास राकून सोडील माण ॥
 समकारिक चिकण घाती ॥ ह्या करुनिम्यांत वस्ती ॥
 प्रथम वा पदाबाळा ॥ निणे आयुदौव दिळा ॥
 जेव्हा अंतः करणी तिची ॥ गति खुंटे वेळायाची ॥
 तेव्हा होऊनि आमचा चुना ॥ आह्मी मालीम विळती पुनः

एका आरबी घोड्याची चतुराई आणि
विश्वासुपणा.

आरब	तंतुमारिळा	दुःखाने
कारवान	कातड्याचि	करडतांगा
डेमासकस	बाहेरचीबाजू	लव
पारघ	निझरहित	पडदे
तुर्की	घोड्याचेओरडणे	श्रेष्ठा
* बंदिवान्	निश्चमकेळा	चौपायाउडणे

अशक्तवानकेडे	मुताकरणे	संपदा, नेडा
वंत	सोवती	थोर, मोठा
डाडका	वंदिवांग	जेरिकी

अर्थायल हा आरबी जातीचा प्रमुख होता, त्याचे उग्रामसुराचे कारवानावर हल्ला करून त्याला पळऊन लाविले. परंतु जेव्हा ती जात पारवीचा सांभाळ करण्यास गुंतली होती, तेव्हा तुर्कीसार त्यावर पडले, किती एकास डार मारले, आणि बाकीच्यास वंदिवान केले. अर्थायल मुजांन गोळी लागून अशक्त झाला, आणि त्याला वंतावर बांधिले तेव्हा त्याचे नियंकर घोड्यास त्याचे बराबर नेले.

वंदिवादासहित एकरास जात असतां रात्र झाली; आणि तुर्की लोक तंबू उभारून निजाव्यासंगले. अर्थायलच्या तंगड्या चाभड्याच्या बादिने बांधिलेल्या होत्या, आणि त्याला तंबूच्या बहिरच्या बाजूस ठेविला होता, तरी तो त्याचे जवळच होता. दुःखानुळे निद्वारहित होता, तेव्हा त्याने आपल्या घोड्यास ओरडतांना ऐकिले, आणि निश्चय केला की जर त्याने आपले जुने मित्रास वंदिवा-
न्यांतून सोडवितो येईल तर सोडवावे. ज्या जागी घोड्यास कावणी लाऊन बांधिला होता, निकडेस तो दुःखाने रांगत रांगत गेला, आणि वकन्याचे केंसार्चा जी दोरी त्याला बांधिली होती ती करडून, तो लपला, जा, जरी ती गुलाम आहे, तरी जी तंबू तूं जाणतोस निकडेस जा. तूं अजून जाऊन च्याहाच्या पाण्याचा उपभोग करशील. आणि त्याच्या थंड पाण्याने उपद्रवीत राहाशील. आजखी मज्जे आपले हातांतून जवाचे दान्य जे तुला आणितील ते तूं खाशील. जा, माझ्या वायकोडा सांग की तिची

माझी पुनः भेट होणार नाही, आणि तुझे डोकें पकड्यांत घालून माझ्या मुळांचे हात धार.

घोंदा नीकळा झाळा; परंतु तो एकदा पळविला नाही. त्याणे आपले जाती भाग स्वभावाने, आपल्या धन्याचा वास घेऊन डोकें खाडी केलें, आणि त्याच्या कंबरेस भोंवता जो चांबड्याचा पटा बांधलेला होता तो दातांत घेऊन त्याला पकडला. याप्रमाणें त्याणे त्याला आपले दातांत धरून तो तेंबू सोडिला; आणि जोपर्यंत आपल्या तेंबूच्या दारांत घेई तो पर्यंत धांवला नाही.—ती त्याची शेवटची धांव होती,—त्याणे आपले धायाळ धन्यास खाडी टेऊन आपला प्राण सोडिला. ती जात न्याकरितां रडली, आणि आजपर्यंत जैरीकोचे सुव आरव लोकांमध्ये त्याच्या नावास भोटा मान देतात.

भरणार राजहंसाचे गणें.

राजहंस	मूर्तीपूजक	श्लोक, कवितें, ग्रंथ
बांधा	चिन्ह, मुद्रा	स्तोत्र, अभंग, मजकूर
नडुतकळत, / पायशः {	निरूपदव, उ / पदव्यहित {	शांतवनकरणे
प्राचीन, वादव डील	स्वतंत्रराजा { जुलमीराजा {	वाक्यपथक, साकथांग,
शिळवाळणें,	दुकाळ, माहागई	वेगळ्या भिन्न
देखणा, भनीहर,	उमक, स्पष्टपण	उच्चारणें, उद्गार
मजुळ		
धर्मकथकदुत,	स्वपत्तारा, अम-	इमान, इतमार, विश्वास
	करणारा	

मूल- राजहंस पक्षी कितनी दिवस जिवंत रहती ?

बाप- तें माहीत नाही. परंतु हंसोण शंभर वर्षे जिवंत राहते असें समजले आहे, आणि राजहंस पक्ष्याचे मासाचे मजबूत नांध्यामुळे तो बहुत कळत अधिक दिवस जिवंत राहता.

मूल- राजहंस पक्षी गातो ?

बाप- नाही. मला वावने नाही. पुरातन लोकांस वादन होते कीं तो गान असतो, परंतु आतां असें समजण्यांत आले आहे, कीं तो एक जातीचा बारीक सूत्र मात्र काढून फुसफुसतो किंवा शिजळ वाजतो.

मूल- परंतु मला टामानें सांगितले कीं त्याणें एका कवितेंत मरणाच्या राजहंस पक्ष्याचें गाणें वाचिले, राजहंस पक्षी असें कधीं गातो हे खरे नव्हे कीं काय ?

बाप- कवितांचे प्रबंध नेहमी जें काहीं खरे आहे तेंच सांगत नसतात. त्या कधीं कधीं कल्पित गोष्टींचा उपयोग करून सांगतात. ही एक पुरातन लोकांचे कल्पित गोष्टीतल आहे. पण मी तुझांस एक मृत्तूविषयी सांगू शकेन तो एक मारखा सुंदर व खरा आहे, तो तो तुलांस सांगूं कीं काय ?

मूल- आहा होय, तो मला ऐकिला पाहिजे.

बाप- स्मार्ट लक्षण एक धर्मकथक दूत होता, त्याणें आपला देवा मूर्तिपूजाकांस सुमनसमान सांगण्या करितां सोडिला होता. त्याणें हिंदुस्थानांत अष्टौशाळांस घेवें कथकदुताचे कामांत घालून वाहचराचे वर्षी मरण पावला. त्याला मूर्तिपूजाकांमध्ये इनकी फार अश्रु होती,

की त्याका सारदीकरी दिवस जातीक्या लोकांतून उपलब्ध रहिन जावशास सांपडे. ते क्षणत की त्याका एकोकडे स राहूं. —त्याका जाऊदे, —तो ईश्वराचा अनुग्रह आहे। हेंद्रआली नामे एक जुलूमी राका होना, त्याने जेव्हां दुसऱ्याबरोबर सल्ला करण्यास नकारिले तेव्हा त्याने सांपितले की, मजकडेच त्याठाम पावना, मजकडे सल्लाकरण्यास शिस्तोपम कथक दुवास पावना, कारण त्याकाच मान मो विश्वासतो. ज्या लोकांस इतके दुष्टपणाने वागविले होते, त्याणी आपल्या जयिनी सोडून दिल्या व शेतकी करण्यास नाकबुल झाले. त्याणी जे काही पेरले-जे इतें ते सर्व लुप्तचें झाले. सर्व देश उबकरच दुष्काळांत पडला असता. यतिपूजक राजाने त्याच कबूल केला, आणि त्याणी त्यांच्या जेनांत पुनः जावें म्हणून पार प्रयत्न केला, पण तो सर्व व्यर्थ गेला. ते त्यांचे खोमाने वाकले नाहीत. स्याटांने त्यांना तयाच कबुलाती करून लिहून पाठविल्या. तेव्हा एका दिवसांत सात हजार अनुग्रहे आपल्या भुवाची लागवळ करायला परतली.

जेव्हां तो मरावास तंकेला, तेव्हा तो काहीं वेळ पावनें अगदी निर्जीव होऊन पळला. त्याच्या देशातसून जेरिकी म्हणून एक गुणवत्त खकीम अन्न करणारा होता तो खरोखर मेला असें समजून, त्याने त्याचे प्रेताची एक पिथ अगगाचे कडवें वाप्यास प्रारंभ केला, जे त्याने आपले आश्चर्यान एकमेकांस आनंदव करण्याकरितां ते एकत्र गाल होते. त्याच्या पुढे स्वस्थ दारिद्र्याचे काठीने जीवाच्या खणेवाचून किवा गतावाचून त्याकरितां क्वचित्ता गाईच्या पण जेव्हां शोचनेचें वाक्य संपले, तेव्हां तो स्वानि मरणांत

बंद पडली असे समजले तेव्हा तिने त्याच क्षभगाचे दुसरें कडवें काढिलें, - तें स्पष्ट व मधुर बोलण्यानें संपविलें, - नंतर मग बंद पडले, - तें पुनः ऐकण्यात आलें नाहीं. ती आत्म्या शेवटाचे लक्षकीने उरला.

हे मरणारे राजहंस पक्षाचे कल्पित गोष्टीपेक्षा फार ठसण्याजोगी आणि सुंदर नाहीं की काय? मी आशा करितो की तू नी ध्यानांत ठेवशील, व जेव्हां जेव्हां तू राजहंसाचा मोष्ट वाचशील, तेव्हां तेव्हां तू ह्या गोष्टीचे स्मरण करशील, आणि समजशील की ज्याणें वेदुकिस्त्याची विश्वासपणानें सेवा केली त्या चांगल्या अनुण्यास किती सुखाचे मरण येते.

सर्व वस्तूंमध्ये ईश्वर.

श्यामुएल	शास्त्र, धर्मपुस्तक	फूल, पुष्प
मध्यरात्रि	मन, बुद्धि, अंतःकरण	तेकणें, लसदेणें
समजता,	विकणे, कळणें,	कडकें, उष्ण, सुलभ
विद्यमानता		

श्यामुएलें रात्री जेव्हां ॥ शब्द आकर्णिला तेव्हां
 एक सुताद कोमल ॥ सोज्जळ ईश्वराजवळ
 लहानि गुडघे ठेकिले ॥ आणि श्याशी काय बोलि
 प्रमू बोलूं उत्तर ॥ तुझा ऐकतो चाकर
 तैसा मंत्रुळ शब्द जाण ॥ मीहि श्रवण करीत
 नेवी प्रभा करील स्वचित ॥ माझ्या जिवाला हवित
 कांकी, धर्मातील लेख ॥ ईश्वरेंचि दिले चोरव
 सुबोध प्रेरक शक्ति किरण ॥ आहे ईश्वराकडून

जे मी विकतो सर्व ते ॥ ईश्वराविषयी सांगते
की तो धर्म ग्रंथ पाहे ॥ तेचि त्याचे शास्त्र आहे
परंतु मनुज, ग्रंथ सारे ॥ पूर्ण आणि प्रत्येक तारे
त्याविषयी मज सकल ॥ अधिकाधिक सांगतां
अंतर्यामी आणि बाहेर ॥ सभोवती आणि वर
आकर्णितो मी प्रवर्णी ॥ ईश्वराचा पून ध्वनि
माझ्या उरकंठेची पाहे ॥ प्रार्थना ती आझुनि आहे
की हे प्रभू बोल नात ॥ तुझा ऐकतो अंकित

स्वित्त आमचा क्रिया-

निर्मळ,	राखणदार	मी रघालताना
सोसणे, भागणे	प्रतिरूप, उडवा	स्थापती, सिद्ध करत,
पापराहित,	आडपणे, मिळ	मोहणारा, परीक्षाकर्ता
नपापकरतां	बूनघणे	
बळाढ्य, शक्ति	नमुना, मत	मत्काढऊन
मात, बळकट		नकलकेली
निरपराधी, निर्मळ	नकारकुरतां	प्रकाशित करणे
खुण, निशाणी	कारभागी	रस्ता, मार्ग
उदास		

पुत्रसंबंधी, पुत्रीय कल, सवेग प्रेसकुड, मताचा खाडा
होतासिवा एक वेळ ॥ येथु घाकुटा तू वाळ
सर्व गोष्टीत भाणस ॥ परि पवित्र होतास
तुंचि आपले आपण ॥ अनुभविले ज्ञान पूर्ण
जेकां करकार सारे ॥ अनुभवितो लेंकरे
दुःख अनुभवति जाणो ॥ त्याचा झालासी विभागी

दरी होतासि सर्व काळ ॥ पाप रहित निर्मळ
प्रभू आह्वाप्रति कर ॥ शक्तिवत ऐसे नर
तारुण्यांत व्हावयास ॥ तुज समान निर्दोष

आहे याचिन्हावरून ॥ सौंदर्याने जे परिपूर्ण
दाखविलासि तन्वतः ॥ पुत्रधर्म तूं जो स्वतः
होते तुझ्या शिरावरी ॥ तैरनिणारे जेवरी
जोशेसाचे वर ॥ आणि मेरीचा अधिकार
सुमार्ग हा शिकाव्यास ॥ प्रभु कर सहाय्य आह्वास
कां जे ऐहिक माता पिता ॥ यांची राखाया मान्यता
आणि तुझ्या अति प्रिय ॥ पुत्र सर्काचे वृद्धस्य
न्याची प्रति मित्र कला ॥ आह्वापथ्ये ठसायाला
जेव्हां प्रौढवर्षी आधि ॥ आणि येतो छेदा व्याधि
आह्वा घेपिती संकटे ॥ कोठे तेव्हां आहा कोठे
सांपडेल आह्वाप्रत ॥ ऐनी उत्तम योग्य प्रत
सहन कराव्यास ॥ दुःखी झालेले भानस
स्त्रिस्तांतील जी लीनता ॥ कोठे मारी मिलेल आतां
जो पायलावाच्या राज्यांत ॥ गेला कुरकुरी व्यतिरिक्त
कांटे पित्तस्तामळ्ये जाणें ॥ ज्याच्या अंताच्या श्वासातें
आपला बध करणाराळा ॥ ज्याणें आर्शावाद दिला.
वाभरा जी प्रति एक ॥ करि स्वभावे पानक
आह्वांत जी उद्भवती ॥ कायिक मानसिक वृत्ति
ऐहिक विषयानंद जाण ॥ मोहकारक यापामून
दुष्टवृत्ति जो सैतान ॥ याच्या कपटी काव्यांतून
प्रत्येक वाईट कर्म आणि ॥ दुष्ट शब्द यां पामूनि
हे प्रभो दयाकर ॥ आह्वा दीना लागी तार

मोहकाची शक्तिपूर्ण ॥ कराचा तूं आहेस पूर्ण
 प्राप्त होता मोहसमय ॥ करिती उत्तम तूं सहाय्य
 जार तुझ्या आयुष्याची ॥ सर्व कृत्ये तीं सर्वेचि
 आमच्या अंतःकरणावर ॥ पूर्ण विनाविली तर
 आस्था आणि क्षांति ॥ कैसी करील ती दिवा
 आमचा सर्व मार्ग तर ॥ जाय सभाषी समोर
 आयुष्य कीचिंतुहि व्यर्थ ॥ नाही जाणार अन्वर्थ
 आणि पाहा हे मूल ॥ स्वर्ग सारीचे होईल
 होशे प्रभो ऐका रीति ॥ की चापरी तुझी मूर्ति
 असो आमच्या हृदयी ॥ आत्मा प्रत्येकाच्या अर्थी

ज्ञान करा पास्तन श्रेष्ठ होते.

ज्ञान, बुद्धि	आडकाठी (उत्पन्न, प्राप्ती
	आवरण)	
डोकें	जगावर	शीडडभारणे, चढविणे
श्रेष्ठ, सुशोभित	गाडी, रथ	बंदर, किनासा, तडी
चालला, मुख-)	चालविले, वर्तेल	चालला, चालणे चालविले
पाठकले (
विषय	खंदक	खच्छतेने, निर्मळतेने
धामधुम्या	फलधुम	लाडले

कुशाग्रदृष्टीचा लहान धामधुम्या मनुष्य, त्याच्यापे-
 सां एक जो वयाने बडील होता, त्यास दृग्गाला, ज्ञान ही
 एक किती श्रेष्ठ वस्तु आहे। ती पुनः दृग्गाला, ज्ञान ही ए-
 क श्रेष्ठ वस्तु आहे, जें मी यारा वयाचे वयान अरता
 जाणत होतो, त्यापेक्षां माझे मुळगे साहा आणि सात व-

पर्वर अधिक जाणत होते. त्यांनी सर्व जातीच्या पदा-
 र्थाविषया ऐकिले आहे; आणि ते सर्व जातीचे विषयांवर
 मोठू शकतात. पुरुषां असावी त्यांसाठी फार बाह्यांनी ज्ञा-
 नी आहे. प्रत्येक जण प्रत्येक वस्तुविषया आता काहीं
 जाणतो. महाराज, तुम्ही जाणत नाही की ज्ञान ही श्रेष्ठ
 वस्तु आहे ?

स्वाताच्या मनुष्याने, गंभीरपणाने पाहून उत्तर
 दिले, की महाराज, ज्याच्या उपयोगास त्यास लावावे
 ते अगदी त्याच्या स्वाधीन आहे. तो आदिवादि असावा
 किंवा चाप असावा. ज्ञान हे शक्तीचे वाढणे आहे,
 आणि शक्ति जशी चांगली वस्तु असावी तशी वाईट
 ही असते.

तो उद्दान धामधुम्या मनुष्य दृग्गाला, ते काय
 दृग्गतां ते भो समजलां नाही. याक्ति कमी वाईट वस्तु
 असावी ?

स्वातारे मनुष्याने मन्त्रेने उत्तर केले, कीं तो तुला
 सापित, आणि त्याप्रमाणे सामू लागला. जेव्हां वीड्याची
 शक्ति आवरणाखाली असते, तेव्हां जनावर ओझी
 नेण्यांत, ओझी ओढण्यांत आणि आपल्या घन्यास ने-
 ष्यास फार उपयोगी आहे; परंतु जेव्हां आकलन काढ-
 लेले असते, तेव्हां तो घोडा आपली लगाम तोडतो, गा-
 डीस धकेलून मारुन तुकडे तुकडे करितो, किंवा आपल्या
 पाठीवरिल स्वारास टाकून देतो.

तो उद्दान मनुष्य दृग्गाला. स्वरे मी पाहिले आहे.

जेव्हां एका मोठ्या तळ्याचे पाणी चांगले रीतीने
 खंदकांतून नेलेले असते, तेव्हां ते सभोवतालची शेते

फळें खबरदारीत करितें, परंतु जेव्हां तें त्याच्या किनाऱ्यातून फुटून बाहेरें तेव्हां तें त्याचे पुढील प्रत्येक वस्तूस घुंजन टाकितें, आणि शेताच्या उत्पन्नाचा नाश करितें.

मी पाहतों ! मी पाहतों ! तो लाहान मनुष्य म्हणाला, मी पाहतों !

जेव्हां नौका यथास्थित हेकारली आहे, तेव्हां जें शीड तिला चांपलेले असतें तें तिला जलदी बंदरांत जाण्यास शक्तिमान करितें; परंतु जर उलटी मातण मारिली तर तिला जास्ती लांबिडेले शीड तिचा मार्ग भोंडून तिला मलतीकडे वेऊन जाईल.

मी पाहतों ! मी पाहतों ! तो लाहान मनुष्य म्हणाला, मी प्रत्यक्ष पाहतों !

ज्ञानान्या मनुष्यानें झटले, घरें तर, जर तूं खावस्तु इतक्या उघड रीतीनें पाहतोंस, तर मी आशा करितों कीं ज्ञान ही एक चांगली वस्तु आहे ती यथायोग्य उपयोगास लावावी तेंही तूं जाणतोस. अंतःकरणांत ईश्वरी कृपा मस्तकाचे ज्ञानास आशिर्वाद देईल, परंतु त्यावांचून जें सिद्ध होतें तें आह्मास शापापेक्षां फार चांगलें नाही.

मी पाहतों ! मी पाहतों ! मी पाहतों ! तो लाहान मनुष्य म्हणाला मी पाहतों !

12/7/189

तिसरे भागाचे पदेन्युनतेच्या पाठातील

मराठी शब्द.

चा ची चे १	का की के २६
न्यास २	मासे २७
आपले ३	वीस २८
होण्या ४	न २९
ते ५	किंमत ३०
होते ६	देते ३१
काचेचा ७	तिज्ञा ३२
तीळा ८	ती ३३
मासे, मत्स्य ९	देते ३४
उजेड १०	झणाली ३५
दिव्या ११	नोवरा ३६
उजेड १२	हिन्वाच्या ३७
वायकोने १३	मन्हरनुस ३८
नुकडा १४	आला ३९
काची १५	दाखिल्ला ४०
आहे १६	दाखिल्ला ४१
विकमीड १७	पेठीवलेला ४२
आईची १८	वायकोने ४३
त्याचे १९	बेळ ४
निणे २०	हजार ५
मुलानी २१	देता ६
माझे २२	मी ७
त्याला २३	कमती ८
वायकोम २४	मज ९
माझे २५	स १०

तिसरे भागाचे पदेंदुनतेच्या पाठातील
इंग्रजी शब्द.

Of	1	To	28
Them	2	Twenty	29
Her	3	Fish	30
Diamond	4	She	31
It	5	Price	32
Was	6	No	33
Glass	7	Offer	34
She	8	Her	35
Fish	9	She	36
A	10	Give	37
Light	11	Said	38
Lamp	12	Husband	39
Light	13	Diamond	40
Wife	14	Sovereigns	41
Bit	15	Came	42
Is	16	Showel	43
Glass	17	Showel	44
Sell	18	Lighted	45
Mother	19	Wife	46
Them	20	Time	47
She	21	Thousnd	48
Children	22	Offer	49
My	23	I	50
Him	24	Less	51
Wife	25	Me	52
My	26	To	53
Glass	27		

00197014

Digitized with financial assistance from
Shri Brihad Bhartiya Samaj
on 11 March, 2020

